

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВЛАДА**

**КАНЦЕЛАРИЈА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ
И
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА КООРДИНАЦИОНЕ ПОСЛОВЕ
У ПРЕГОВАРАЧКОМ ПРОЦЕСУ СА ПРИВРЕМЕНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
САМОУПРАВЕ У ПРИШТИНИ**

**ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ У
ДИЈАЛОГУ БЕОГРАДА И ПРИШТИНЕ
(за период од 1. септембра 2019. године до 15. јуна 2020. године)**

15. јун 2020. године

Садржај:

Увод	1
А) Друштвено-политичка ситуација на Косову и Метохији	3
Б) Безбедносна ситуација на Косову и Метохији	5
В) Обавезе проистекле из Првог споразума	10
1. Заједница српских општина	10
2. Полиција	11
3. Правосуђе	12
4. Енергетика.....	14
5. Телекомуникације.....	17
6. Европске интеграције.....	18
Г) Обавезе проистекле из техничких споразума	19
1. Катастар	19
2. Матичне књиге.....	20
3. Царински печат	20
4. Универзитетске дипломе	21
5. Слобода кретања.....	22
6. Регионално представљање	24
7. Интегрисано управљање прелазима (<i>IBM</i>)	25
8. Званичне посете и официри за везу	27
Д) Остале теме	28
1. Наплата царина	28
2. Развојни фонд за тзв. север Косова.....	29
3. Осигурање возила	30
4. Слободна трговина	30
5. Мост и „Парк мира” у Косовској Митровици	31
6. Цивилна заштита	33
7. Споразуми и дијалог привредних комора	34
Закључак	34

Увод

Током протеклог извештајног периода продужена је потпуна блокада Дијалога, која је започела 21. новембра 2018. године увођењем незаконитих и дискриминаторних царинских такси Приштине на робу из централне Србије и Босне и Херцеговине. Упркос оптимистичним уверењима бројних међународних кругова, с краја претходног извештајног периода, да ће се Приштина релативно брзо вратити преговорима након ванредних избора у Покрајини, до тога није дошло. Напротив, нова приштинска влада која је формирана након тих избора додатно је поштрила трговинске баријере према српској роби кроз увођење тзв. „мера реципроцитета“, којима је захтевала безусловно признање тзв. независности јужне српске Покрајине пре самог наставка Дијалога. Таквој политици значајно је допринела веома запаљива политичка кампања за покрајинске изборе у октобру 2019. године, након које је формирана нова влада под вођством лидера екстремистичког заговорника Велике Албаније и лидера Самоопредељења Албина Куртија, а која је, услед његових оштрих ставова против Дијалога, била још мање способна за обнављање преговора него претходна покрајинска влада.

Могућност обнављања преговарачког процеса у добром делу извештајног периода је била лимитирана и смањеним капацитетом ЕУ за поновно преузимање вођства у том процесу, као и неуклањањем баријера које је Приштина незаконито наметнула. Иако је Унија почетком априла 2020. године снажно демонстрирала обновљену посвећеност Дијалогу кроз именовање Мирослава Лајчака за Специјалног представника ЕУ за Дијалог Београда и Приштине, чињеница да је у последњем кварталу 2019. године и првом делу 2020. године још увек трајао процес конституисања нових европских органа објективно је лимитирао фокус Брисела на Дијалог, али и домашај његовог утицаја на Приштину са циљем укидања поменутих дискриминаторних мера.

Поред наведених унутрашње-политичких покрајинских, и „европских“ изазова, протекли извештајни период донео је и својеврсну „физичку“ и глобалну препреку наставку Дијалогу, огледану у појави пандемије COVID 19. Ризици које са собом носи пандемија и ограничења глобално предузете политике „затварања“ наметнули су здравствене, безбедносне и транспортне услове који су додатно смањили могућност поновног покретања разговора Београда и Приштине, и то у првом реду у смислу смањене могућности физичког кретања и путовања свих, па и самих преговарача две стране. Новонастала ситуација објективно је преусмерила фокус свих у Дијалог укључених администрација и ставила их доминантно у функцију превенције и санирања здравствених последица пандемије по становништво.

Упркос формалном изостанку Дијалога током овог извештајног периода, споразумима прописана и дефинисана инерција имплементације претходно договореног, али и логика свакодневног живота уобичајено је „производила“ догађања која су на овај или онај начин утицала на стање и перспективе замрлог преговарачког процеса. У том смислу, требало би истаћи и да је пандемија у комуникацију Београда и Приштине неочекивано унела чак одређене позитивне елементе када је реч о имплементацији дела споразума који регулишу области слободе кретања и ИБМ. Вредно је поменути у том смислу да су две стране, ради превенције и сузбијања последица COVID 19, а уз посредништво и помоћ ЕУ, током „првог удара“ пандемије успоставиле својеврсни *ad hoc* централни механизам за мање-више неометано, па чак и „преференцијално“ кретање медицинских тимова, превоз и збрињавање пацијената, као и допремање медицинске опреме и виталних животних намирница преко административне линије.

Позитиван помак у извештајном периоду регистрован је и у области правосуђа, где је спроведен конкурс за попуњавање два упражњена места за судије Одељења Апелационог суда у Митровици, чиме су тренутно попуњена сва места договорена за судије српске националности у том одељењу.

Ипак, ови мање негативни догађаји ни на који начин не могу да минимизују суштинске проблеме који структурно онемогућавају наставак преговарачког процеса, угрожавају његову одрживост и подривају изгледе за његов дугорочни и одрживи, евентуални, успех. У том смислу, досадашње искуство у преговорима је уверљиво показало да ниједна симболичка сарадња у периферним питањима, ма колико била политички важна, не може да надомести разорну штету коју Дијалогу наносе потези Приштине усмерени на непоштовање и кршење суштинских договора и одредаба споразума постигнутих у Дијалогу. Имајући наведено у виду, сасвим је довољно истаћи да се крајем овог извештајног периода навршило више од 2.600 дана како Приштина најдиректније урушава Бриселски процес кроз одбијање испуњавања њене најважније и суштински једине обавезе из Првог споразума – формирања Заједнице српских општина.

Деструктивни акти Приштине у овом извештајном периоду настављени су и кроз њено настојање да питања везана за енергетику реши мимо оквира Дијалога и у потпуности у своју корист, али и кроз нелегалне упаде њених параполицијских јединица на север КиМ, у зону одговорности Регионалног директората КП – Север (Надаље: РДС). Ови, као и бројни други, примери отвореног непоштовања обавеза које је преузела у Дијалогу по питањима званичних посета, диплома, царинског печата и другим темама, основано доводе у питање оптимизам појединих кругова, према којима ће обновљени Дијалог имати веће шансе за успех него што је то био случај до сада.

Ипак, требало би назначити и да су две стране, у описаним условима непостојања институционалне „пуноће“ структура ЕУ до краја 2019. године и одсуства супстантивне комуникације Београда и Приштине, у првом делу извештајног периода ипак успеле да се индиректно ангажују на стварању повољних услова за бржи економски развој региона кроз олакшан проток роба, људи и капитала. Те активности спровођене су у оквиру иницијатива за обнављањем авио, друмског и железничког саобраћаја између Београда и Приштине, коју је крајем 2019. године покренуо Специјални представник председника САД за преговоре Београда и Приштине ЊЕ Амбасадор Ричард Гренел. Иако изван оквира Дијалога, који је по Резолуцији 1244 СБ УН и релевантној Резолуцији ГС УН из септембра 2010. године једини легитимни и легални механизам за решавање политичких и статусних аспеката односа Београда и Приштине, та америчка, нестатусна и чисто економска иницијатива, позитивно је утицала на сагледавање могућих обостраних користи од фокусирања на побољшање услова живота грађана и привреде, уз остављање политичких и статусних питања по страни. Она је резултирала потписивањем Писма о намерама Министарства привреде Републике Србије и немачке компаније Луфтханза о успостављању директне „Специјалне авио-линије Београд-Приштина“, као и изјавама Владе Републике Србије о намери обнављања железничког саобраћаја и довршетку изградње ауто-пута Ниш-Приштина.

Иако српска страна, због одсуства преговарачког процеса, и током овог извештајног периода није имала простор да формално захтева отварање нових тема у Дијалогу, њени представници су поново користили сваку могућност да у контактима са ЕУ и другим међународним субјектима укажу на значај покретања тих питања једном када Дијалог буде обновљен. Као и сваки пут до сада, српски представници су јасно

аргументовали да одбијање Приштине да разговара о таквим темама отежава Дијалог, јер продубљује проблеме не само у областима на које се те теме односе, него посредно узрокује и озбиљне застоје у примени дела преосталих до сада постигнутих споразума. Као и сваки пут до сада, српска страна је своје тврдње најчешће илустровала примером који се односи на питање имовине, а које је суштински садржано као тзв. претходно питање у скоро свакој другој теми преговарачког процеса, као и питање заштите српског духовног и културног наслеђа од покушаја Приштине да га присвоји и прикаже као своје (тј. албанско). Разлози за оптимизам по овом питању су се по први пут појавили са стране посредника, који су током овог извештајног периода исказали знатно веће разумевање за значај ове теме и потребу њеног уврштавања у Дијалог.

Мада и током овог извештајног периода није било преговора у оквиру Дијалога, извештај који следи у наставку истоветно је структуриран као и сви претходни шестомесечни извештаји о преговарачком процесу са Привременим институцијама самоуправе у Приштини. Такав образац је установљен како би се систематично могла пратити примена договорених споразума, посебно у смислу новина које се на терену и у реалном животу одвијају независно од политичке динамике самог Дијалога. Из свега наведеног очито је да је и овај извештај структурисан у оквиру три групе питања. Прву групу чине питања и процеси произашли из политичког дела Дијалога, а на основу Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа, као и пратећих докумената. Другу групу чине питања произашла из тзв. техничких споразума постигнутих уз посредовање ЕУ. Трећу групу питања чине она која су проистекла из договора направљених у циљу решавања и превазилажења других, не мање важних, питања чије постојање објективно представља препреку наставку нормализације односа.

А) Друштвено - политичка ситуација на Косову и Метохији

Друштвено-политичка ситуација на Косову и Метохији је током овог извештајног периода била изразито нестабилна. У том раздобљу, које обухвата период од 10 десет месеци, у Покрајини су одржани превремени скупштински избори након којих су се на власти обреле две нове владе Привремених институција самоуправе.

Поменути превремени избори у Покрајини донели су тектонске промене у расподели политичке моћи, јер су на њима уверљиву победу однеле тзв. нератне странке, Самоопредељење и ДСК, које нису проистекле из окриља терористичке ОВК. Иако су се изборне снаге свих кључних политичких субјеката у предизборној кампањи одмеравале и око односа према Београду и Дијалогу као кључним питањима, ипак се чини да су избори доминантно одлучени односом гласача према социјалним и питањима системске корупције и организованог криминала. Већинско албанско бирачко тело је у том смислу послало јасну поруку да сматра да су дугогодишње владајуће елите, оличене пре свега у ДПК Хашима Тачија и Кадрија Весељија и АБК Рамуша Харадинаја искључиво одговорне за катастрофалне социо-економске прилике у Покрајини, ендемску корупцију и криминал који разарају тамошње друштво. У том смислу, разумљиво је зашто је њихова подршка пружена Самоопредељењу и ДСК, које су борбу против поменутих друштвених пошаста јасно ставиле у први план.

Међутим, иако су Самоопредељење и ДСК на изборима освојили довољан број мандата да самостално формирају владајућу коалицију, њихова приближна снага структурно је довела до снажних међусобних тензија при састављању нове владе. Томе је погодовала и чињеница да су странке бившег режима преко, и даље актуелног,

председника ПИС у Приштини задржале институционалне полуге утицаја, које су примарно преко института доделе мандата за састав владе циљано појачавале неповерење између странака Албина Куртија и Исе Мустафе. Отуда је борба за расподелу моћи између те две партије убрзо у други план потиснула њихов негативан импулс према партијама бившег режима и преусмерила им фокус на питање будућег избора новог председника ПИС у Приштини и међусобне разлике у виђењу приоритета и задатака нове владе. Тим поводом ситуација је убрзо постала очито јасна, да ће Самоопредељење у основи задржати курс који је гласачима понудило на изборима, док ће ДСК у већој мери бити „флексибилна“ када су у питању њена предизборна обећања.

Упркос томе, нова влада ПИС у Приштини, састављена од Самоопредељења и ДСК као стожерних партија, је након дуготрајних тензија напослетку формирана 3. фебруара 2020. године. Њена структурна слабост била је очита од самог почетка, када је су две водеће странке при конституисању Скупштине ПИС у Приштини дошле у сукоб приликом гласања за избор председника тог тела. Убрзо након тога, као кључна тачка неслагања у односима владајуће коалиције појавило се питање Дијалога, на чијем су обнављању инсистирали готово сви међународни партнери ПИС у Приштини. Премда због страха од пада рејтинга у први мах није желела да овај разлог истиче као кључ за раскидање коалиције са Самоопредељењем, ДСК је на крају била принуђена да то учини након Куртијевог маневра додатног поштравања царинских баријера на српску робу. Поводом тог Куртијевог потеза, САД и други западни партнери су запретили Приштини потпуним обустављањем помоћи и подршке, па чак и завођењем одређених казних економских и других мера, што је ДСК, уз одређене Куртијеве кадровске потезе, искористила као оправдање за покретање рушења сопствене владе. У том смислу, ДСК је већ 19. марта започела са прикупљањем потписа за изгласавање неповерења влади, која је већ 25. марта оборена у савезу ДСК са партијама бивше „ратне коалиције“.

Нова влада под вођством ДСК формирана је 3. јуна 2020. године, чиме је ова странка изашла као привремени победник из одмеравања снага са Самоопредељењем. Ипак, чињеница да су се у саставу те владе осим ДСК нашли и представници АБК Рамуша Харадинаја и НИСМА Фатмира Љимаја, а да је њено формирање „из позадине“ јасно подржао Хашим Тачи и његова ДПК, у великој мери је пред бирачима делегитимисао ДСК као доследну алтернативу партијама које су управљале Покрајином до октобра 2019. године. На то је такође утицало и инсистирање ДСК и њених нових савезника на укидању царинских баријера према српској роби, што се десило већ 6. јуна, и безусловном обнављању Дијалога, чему се Самоопредељење одлучно противило и што већина бирача перципира као „пораз Косова“. У том смислу, требало би додати и да се ДСК због своје политике према савезу са Самоопредељењем суочила и са озбиљним интерним проблемима, што је постало очито када за избор нове владе под вођством ДСК није гласала госпођа Вљоса Османи, као потпредседница те партије, њен предизборни кандидат за премијера и актуелни председник покрајинске скупштине.

Снажне политичке тензије у Покрајини је током извештајног периода изазвало и објављивање оптужног предлога Специјалног трибунала за злочине ОВК против председника ПИС у Приштини Хашима Тачија и лидера ДПК Кадрија Веселија. Премда је тај догађај првобитно изазвао снажну хомогенизацију албанског становништва, мало је вероватно да ће он дугорочно омогућити консолидацију позиције ДПК и самог Тачија. Разлог је што већина грађана Покрајине, у условима све израженијих социјалних тензија узрокованих економским последицама пандемије, у великој мери сматра да Тачи и ДПК

носе кључну одговорност што је огроман проценат становништва КиМ у претходним годинама доспео до руба или испод линије сиромаштва.

Због свега наведеног, као и чињенице да већина релевантних истраживања јавног мњења указује да је начин обарања Куртијеве владе довео до новог раста подршке тој партији и њему лично, мало је вероватно да ће у Покрајини доћи до стабилизације политичких прилика на краћи и средњи рок. Штавише, Самоопредељење се по свој прилици налази на историјском максимуму подршке грађана, уз тренд даљег раста, што наводи на закључак да се привремени успех ДСК у одмеравању снага са Самоопредељењем након октобарских избора лако може показати као потпуна Пирова победа која ће заправо убрзати суштинско преузимање власти од стране Куртијевих заговорника стварања Велике Албаније.

Б) Безбедносна ситуација на Косову и Метохији

Безбедносна ситуација на Косову и Метохији је и у овом извештајном периоду била изразито нестабилна, уз наставак системских и физичких притисака и напада на Србе који живе у Покрајини. Као и у свим претходним сличним ситуацијама, и овога пута је описана безбедносна нестабилност била генерисана примарно политичким сукобљавањима и нестабилношћу унутар албанског политичког корпуса. Посебан проблем у том смислу јавио се услед чињенице да су се у међу-албанским политичким обрачунима неуобичајено често користиле и квалификације које се односе на некакву наводну издају „Косова“. У таквим околностима, политички лидери су рефлексно заузимали мање или више отворено непријатељски став према српском фактору, па је тако Албин Курти у позицији мандатара за састав нове владе чак и отворено изјављивао да ће прекршити Устав, тј. да упркос уставној обавези у свој владу неће уврстити легитимне представнике Срба, већ представнике Срба које сам одабере као подобне.

На простору Покрајине је настављен развој тзв. Косовских безбедносних снага, које су у процесу трансформације у тзв. „ОС Косова“ и које као такве представљају појединачно највећу безбедносну претњу по српски народ на КиМ, али и безбедност Републике Србије и читавог региона. У том смислу, посебно су забрињавајући ставови појединих албанских лидера на КиМ, попут Албина Куртија, који се у својству премијера ПИС у Приштини службено заложиле за увођење „обавезног служења војног рока у тзв. ОС Косова“. Такав развој догађаја, као и све израженији притисци на Србе да се прикључе овим нелегалним оружаним фалангама, представљају непосредан фактор притиска на српску популацију у правцу њеног иселавања и држања у константном страху. Посебан проблем у овом контексту је то што бројне државе које су признале тзв. независност Косова игноришу чињеницу да су снаге *KFOR* једине легитимне оружане снаге на простору Покрајине и настављају да пружају подршку у обуци, школовању и опреми овим нелегалним албанским оружаним формацијама на КиМ.

Једнако озбиљну безбедносну претњу стабилности и миру у Покрајини свакако представљају упади приштинских параполицијских јединица на север КиМ. Ради се о континуираној пракси којом Приштина у поменутој области, супротно споразуму о полицији и усменом договору Републике Србије и *NATO*, упућује бројне и веома добро наоружане формације које на том простору делују без знања и мимо ланца команде РДС, на чијем је челу Србин. Најновији такав догађај одиграо се 16. октобра 2019. године, када су на север КиМ насрнуле приштинске специјалне полицијске снаге од око 100 припадника и 25 оклопних возила, које су сатима вршиле застрашивање и спроводиле

терор над Србима у том делу Покрајине. Ове снаге су том приликом поступале у вези наводне истраге коју Приштина спроводи у вези убиства лидера Грађанске иницијативе Оливера Ивановића, која се, осим застрашивања Срба и њиховог подстицања на исељавање, очигледно покушава и да стави у функцију конструисања одговорности српског фактора за поменуто убиство. Шта год било по среди, чињеница је да ове неприхватљиве акције Приштине представљају отворено угрожавање живота и имовине Срба на КиМ, али и мира и безбедности читавог региона.

Континуирано угрожавање безбедности Срба и њихове имовине се и током овог извештајног периода читавало и кроз политички конструисане оптужнице против Срба, чији је очигледни циљ стварање атмосфере потпуне правне неизвесности у српској популацији и њено исељавање са простора Косова и Метохије. Посредни циљ таквог деловања Приштине је и спречавање евентуалног повратка Срба и њихово онемогућавање чак и у повременим обиласку својих најчешће порушених или узурпираних домова, гробаља и имања. Као резултат тога, наставља се тренд распрострањеног насиља албанских екстремиста, па и ширих друштвених слојева Албанаца на КиМ, према Србима и њиховој имовини, као и објектима и поседима у власништву Српске православне цркве.

У Покрајини је и даље изражена претња ширења радикалног исламског екстремизма, која је све непосреднија услед још увек актуелног повратка на КиМ лица која су учествовала у борбеним дејствима на разним блискоисточним и северно афричким ратиштима. Имајући у виду дуготрајне социјалне тензије у Покрајини, као и чињеницу да власти ПИС у Приштини имају све мање капацитета за издвајање средстава за ресоцијализацију тих лица, због економских последица пандемије COVID 19, процес ширења радикалних исламистичких идеја ће се вероватно учврстити и наставити у наредном периоду. Имајући у виду да таква врста екстремиста представља кључну регрутну базу за терористичке групе и организације, очито је да ће и тероризам остати реално присутан безбедносни ризик у Покрајини у наредном периоду.

Имајући све наведено у виду, а посебно чињеницу да су у протеклом периоду са разних званичних или полузваничних приштинских позиција упућиване непријатељске квалификације према Србима и Србији, јасно је зашто су екстремистички напади на Србе и њихову имовину у овом извештајном периоду били „упечатљивији“ него што је то до сада био случај, иако их је квантитативно забележено знатно мање. У овом извештајном периоду забележено је укупно око 60 таквих инцидената, од којих готово ниједан није расветљен и процесуиран. Међу тим инцидентима ћемо, као и у свим претходним извештајима, за потребе овог извештаја издвојити следеће „карактеристичне“ инциденте:

Септембар 2019. године:

- На главном мосту на Ибру у северном делу Косовске Митровице више лица албанске националности су 1. септембра напала малолетног Србина из места Бабин Мост, у општини Обилић и нанела му убоде ножем у пределу стомака;
- У току ноћи између 22. и 23. септембра, са споменика жртвама Другог светског рата, који се налази поред пута Штрпце– Брезовица, у месту „Ракановац“ уклоњена је застава Р. Србије. Овај споменик је подигнут у знак сећања на 46 жртава, међу којима је било дванаесторо деце, које су бугарске снаге убиле на Видовдан 1944. године;
- У јутарњим сатима 24. септембра 2019 године, на основној школи „Краљ Милутин“ у Грачаници је постављена застава Р. Албаније.

Октобар 2019. године:

- 21. октобра је уништена табла са путоказом за манастир Драганац, који је удаљен око 2 км од магистралног пута Гњилане – Ново Брдо;
- У току ноћи између 19. и 20. октобра обијена је црква у селу Прилужје у општини Вучитрн;
- У току ноћи између 29. и 30. октобра, на зиду Дома културе у селу Бабин Мост, општина Обилић, исписани су графити „УЋК“ и „УЋК Косово“. Запрешћујуће је да су вандали том приликом оштетили и дечије игралиште, где су ишчупани и поломљени метални делови на љуљашкама. Иначе, Дом културе и игралиште се налазе се у дворишту ОШ „Милан Ракић“ у поменутом месту, а догађај је пријављен припадницима косовске полиције и *KFOR*;
- У току ноћи између 31. октобра и 1. новембра, у селу Драјковце, општина Штрпце, обијена је православна црква „Светих 40 севастијских мученика“.

Новембар 2019. године:

- 23. новембра, на административном прелазу ЗТП Мердаре, општина Подујево, припадници косовске полиције нису дозволили улаз на подручје АП КиМ, играчима Одбојкашког клуба „Топличанин“ из Прокупља, који су имали заказану утакмицу са ОК „Косовска Митровица“, у Косовској Митровици.

Децембар 2019. године:

- 2. децембра, у Гњилану, два млађа лица албанске националности покушала су да развале капију порте цркве Свети Никола. О томе су обавештени припадници косовске полиције, који су изашли на лице места;
- 16. децембра, у Липљану, мештани су приликом одласка на православно гробље, затекли порушене и поломљене надгробне плоче на десетак споменика више породица српске националности. Догађај је пријављен припадницима косовске полиције, који су са форензичарима из Приштине извршили увиђај. То је трећи пут током 2019. године да су порушени и оскрнављени надгробни споменици на православном гробљу у Липљану. До сада ниједан случај није расветљен;
- 30. децембра, у селу Церница, општина Гњилане, већински настањено албанским становништвом, ножем је избоден Србин стар 52 године. Он је са 6 убодних рана у пределу рамена и леђа избоден од стране лица албанске националности из наведеног села и у тешком здравственом стању је превезен најпре у Здравствени центар у селу Пасјане, а потом и у болницу у Гњилану, где му је указана лекарска помоћ. На место догађаја изашао је велики број припадника косовске полиције, који су извршили увиђај и недуго потом пронашли и ухапсили осумњичено лице. Иначе, у периоду од 1999. године до 31. децембра 2019. године, непозната лица су више пута каменовала породичну кућу и возила Србина који је био жртва овог напада.

Јануар 2020.године:

- 15. јануара је у селу Новаке, у општини Призрен, обијен објекат у власништву тамошњег Србина и из њега украдено 40 цакова пшенице, у власништву тог лица. На место догађаја изашли су припадници косовске полиције који су извршили увиђај, а индикативно је да је истом лицу више пута већ обијана породична кућа из које је отуђиван намештај, покућство и намирнице;
- 6. јануара, на Бадњи дан, испред манастира „Успење Пресвете Богородице“ у Ђаковици, у организацији тзв. „Мајке Ђаковице“, окупило се око 40 лица албанске националности са циљем да спрече расељене Србе да дођу у наведени манастир на

прославу православног Божића. Расељени Срби због тога су отказали посету Ђаковици, а окупљени су се разишли након што су им представници локалне косовске полиције рекли да се више не очекује долазак расељених Срба;

- У току ноћи између 6. и 7. јануара у српском селу Пасјане, општина Гњилане, на зиду куће српске породице исписани су графити „УЧК“, „КОСОВА“ и „FUCK-SRBIJA“. Кућа се налази у близини магистралног пута Пасјане-Влаштинца. На место догађаја изашли су припадници косовске полиције који су извршили увиђај;
- 10. јануара је на српском православном гробљу у мултиетничком селу Горњи Ливоч, у општини Гњилане, постављена застава Р. Албаније. Током претходних година, у овом селу се бележе редовни напади на Србе и њихову имовину;
- 31. јануара, у северном делу Косовске Митровице, у насељу „Бошњачка махала“, у близини источног моста, НН лице албанске националности је физички насрнуло на 40-годишњег Србина, који је том приликом задобио тешке телесне повреде. Он је 1. фебруара примљен у КБЦ у Косовској Митровици, где је оперисан због унутрашњег крварења и животно-угрожавајућих повреда.

Фебруар 2020.године:

- У току ноћи између 17. и 18. фебруара, у месту Преоце, општина Приштина, на помоћном објекту истуреног одељења Основне школе „Миладин Митић“, исписани су графити на албанском језику “KOSOVA ESHTË SHQIPËRI” (Косово је Албанија) и “LAVDI DESHMOREVE” (слава палим борцима).

Март 2020.године:

- У току ноћи између 7. и 8. марта, у месту Преоце, општина Приштина, на помоћном објекту истуреног одељења Основне школе „Миладин Митић“, од стране НН лица, исцртан је графит албанског двоглавог орла у црвено-црној боји. Догађај је пријављен припадницима косовске полиције;
- 23. марта је у селу Новаке у општини Призрен обијено десетак кућа у власништву Срба, који тренутно не бораве у селу. Том приликом је причињена знатна материјална штета, а догађај је пријављен припадницима косовске полиције, који су изашли на место догађаја. Од првог регистрованог повратка Срба у селу Новаке, након 2000. године, од 70 кућа повратника, до сада није обијено само пет кућа, при чему је обијање других вршено и по неколико пута. Поред кућа, било је и случајева обијања школа, амбуланте, поште, скрнављење гробља, а ниједан једини од ових догађаја који су пријављени КП до данас није расветљен.

Април 2020.године:

- 17. априла, у селу Црквена Водица, у општини Обилић, запаљена је породична кућа породице Ристић. На лице места изашла је патрола КП и ватрогасна јединица која је интервенисала, али је кућа упркос томе потпуно изгорела. У кући нико није живео од 2011. године, а у самом селу је преостало још двадесетак српских домаћинстава;
- 24. априла, у месту Бабин Мост, у општини Обилић, извршена је крађа тракторске фрезе и пољопривредне машине локалног Србина у вредности од 1.000 евра. Оштећени је случај пријавио КП која је извршила увиђај;
- 25. априла, у селу Новаке, у општини Призрен, подметнут је пожар на једној српској кући, који је локализован захваљујући брзој интервенцији мештана. Изгорео је инвентар, врата, прозори и сав намештај. Припадници КП су извршили увиђај;
- 28. априла, у селу Церница, општина Гњилане, дошло је до пожара у породичној кући лица српске националности, услед чега је делимично изгорела кућа. Постоје индиције

- које указују да је пожар подметнут од стране лица албанске националности јер је исто село било честа мета напада Албанаца;
- 29. и 30. априла, у селу Гојбуља, у општини Вучитрн, на зиду основне школе је у више наврата исписан графит „УџК“;
 - У току ноћи између 30. априла и 1. маја, у селу Гојбуља, општина Вучитрн, на зиду основне школе поново је исписан графит „УџК“.

Мај 2020. године:

- 9. маја, у селу Горње Кусце, у општини Гњилане, насељено српским становништвом, на више локација (на фасадама кућа, контејнерима и бандерама) исписани су графити „Fuck Serbia“. Догађај је пријављен припадницима косовске полиције;
- 21. маја, у селу Берково, у општини Клина, обијена је и запаљена кућа у власништву Срба. Догађај је пријављен Косовској полицији, која је извршила увиђај;
- У току ноћи између 24. и 25. маја, у селу Сушица, у општини Приштина, обијена је електротехничка школа „Михајло Пупин“. Том приликом је отуђено неколико рачунара и опрема за извођење наставе, а извршена је и преметачина и оштећење документације из архиве. Припадници Косовске полиције извршили су увиђај;
- 25. маја, у селу Дреновчић, општина Клина, два Албанца која су носила секиру су упутила претње Србину повратнику, који је обилазио своје имање. Запретили су му да се не враћа на своје имање или ће му „прекинути главу као јагњету“. Припадници косовске полиције ПС Клина обавили су информативни разговор са тим лицима;
- 26. маја, у селу Дреновац, у општини Клина, више лица албанске националности је претукло тамошњег Србина. Нападаци су иначе чували стоку и уклањали жичану ограду са имања оштећеног, а физички су насрнула на њега након што их је упозорио да му не причињавају штету. Припадници КП су дошли на место догађаја и повређеног одвезли у Дом здравља у Клини, ради указивања лекарске помоћи;
- 26. маја, око поноћи, у селу Љубожда, у општини Исток је каменована кућа Србина повратника и том приликом су поломљени прозори и причињена друга материјална штета. Догађај је пријављен припадницима КП у Истоку;
- 31. маја, у селу Доња Гуштерица, у општини Липљан, више Албанаца је физички напало двојицу браће српске националности. Нападаци су изашли из комби возила и ушли на посед оштећених, узели металне шипке и задали им више удараца по глави и телу, а потом побегли. Том приликом су повређени задобили повреде главе и бутне кости, а лекарска помоћ им је указана у Дому здравља у Грачаници. Припадници косовске полиције су извршили увиђај;
- У току ноћи између 31. маја и 1. јуна, у селу Љубожда, у општини Исток, каменована је кућа у власништву Србина. Припадници косовске полиције извршили су увиђај.

Јун 2020. године:

- 12. јуна, у селу Опрашке, општина Исток, физички је нападнут и претучен Србин повратник, који са супругом и двоје деце чини једину српску породицу у селу. Том приликом је задобио тешке телесне повреде, нанете тупим предметима по телу и глави и убодом ножа у пределу ноге. Ради указивања лекарске помоћи, превезен је у Општу болницу у Пећи. Случај је пријављен Косовској полицији у Истоку.

В) Обавезе проистекле из Првог споразума

1. Заједница српских општина

Упркос чињеници да успостављање Заједнице српских општина (ЗСО) представља најважнији део Првог споразума о нормализацији односа и да је нужни услов за опстанак српског народа на КиМ, ни у претходном периоду није било никаквог помака у имплементацији тог договора. Штавише, Приштина не само да није испунила преузете обавезе по питању ЗСО, већ су у извештајном периоду тамошњи политички актери, и поред турбулентне политичке ситуације и неслагања водећих партија власти и опозиције, успоставили потпуни консензус против успостављања ЗСО на начин како је то предвиђено постигнутим договорима. Та политика се у пракси материјализује условљавањем формирања ЗСО разним дневно-политичким питањима, које приштински званичници ЕУ посредницима представљају као услове који су наводно предвиђени договорима о формирању ЗСО.

Ипак, вредно је подсетити да је Управљачки тим за успостављање ЗСО (УТ) пре више од две године - почетком априла 2018. године – од стране ЕУ потврђен мандат. УТ је одмах потом званично отпочео рад на изради Нацрта статута ЗСО¹ и завршио га пре готово две године, у потпуности у складу са постигнутим договорима. О томе је 9. августа 2018. године и обавестио ЕУ посреднике, затраживши да се у оквиру Дијалога, како је прописано Планом имплементације, убрзо организује састанак на којем би овај документ био представљен одборима за имплементацију две стране, а потом и Дијалогу на високом нивоу.

Међутим, иако је прошло скоро две године од тог обавештења, ЕУ посредници нису успели да убеду Приштину да испуни своју обавезу и учествује на таквом састанку, због чега до данас нису ни заказали састанак, нити одговорили УТ на поменути захтев.

Упркос томе, УТ је наставио рад у складу са свим активностима предвиђеним одредбама Делокруга рада УТ, у циљу стварања свих предуслова за успешно формирање ЗСО, а то ће наставити да чини и убудуће.

Са своје стране, Београд ће наставити да инсистира да ЕУ заједно са Приштином што пре изнађе решење за измену покрајинског нормативног оквира, што је обавеза Приштине прописана чланом 1. Плана имплементације, а што представља неопходан услов како би ЗСО могла да буде инкорпорирана у приштински систем. Ова обавеза Приштине је управо и креирана како би се у омогућило формирање Заједнице у пуном капацитету, онако како је предвиђено одредбама Првог споразума, Делокруга рада Управљачког тима, Плана имплементације и Општих принципа. Свако поступање противно одредбама наведених споразума за српску страну јесте и остаће апсолутно неприхватљиво, као што је неприхватљиво, недопустиво и правно ирелевантно свако

¹ У сврху израде Нацрта статута ЗСО, чланови УТ су одржали низ састанака са релевантним представницима административних структура са Косова и Метохије. У том смислу, одржани су састанци са градоначелницима и председницима скупштина општина са већинским српским становништвом, представницима Срба у ПИС у Приштини (министром за администрацију локалне самоуправе и министром за заједнице и повратак), правницима из локалних самоуправа, деканима и експертима факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (УПКМ), експертима из области права, економије, здравства, социјалне заштите, образовања, културе, спорта, просторног планирања, служби катастра; представницима мисије ОЕБС у Приштини, као и других релевантних институција са простора Косова и Метохије.

ревидирање усаглашених одредаба Општих принципа, било да Приштина то покушава да учини кроз одлуке тзв. Уставног суда Косова или неког другог ентитета.

Имплементација договора о ЗСО је од прворазредног значаја за напредак у целокупном преговарачком процесу, јер управо од формирања ЗСО умногоме зависи исход и изводљивост решавање већег броја других питања која су јасно дефинисана договорима у оквиру Дијалога, али и оних о којима ће се пре или касније у перспективи отворити разговори, као што су питање имовине, економског развоја, образовања и урбаног и руралног планирања.

У том смислу, Београд је током извештајног периода наставио да користи сваку прилику да ЕУ посредницима и осталим релевантним међународним факторима укаже на значај успостављања ЗСО. Српска страна сматра да посебну пажњу ЕУ посредника и читаве међународне јавности, завређује податак да до успостављања ЗСО није дошло ни након **2.665 дана** од постизања Првог споразума. Тај шокантан податак јасно указује на одсуство воље Приштине да испуни и све друге преузете обавезе, што неизоставно делегитимизује њену позицију као поузданог партнера Београду и ЕУ у преговарачком процесу.

2. Полиција

Протекли извештајни период није донео никакве промене када је у питању примена Споразума који регулише проблематику полиције. Приштина је наставила праксу отвореног кршења члана 9. Првог Споразума, којим је прописано да ће за полицијске послове на територији четири већински српске општине на северу КиМ бити надлежан посебан полицијски директорат, на чијем челу ће бити Србин. Према истом члану, команданта овог регионалног директората КП требало би да именује тзв. приштинско Министарство унутрашњих послова, са листе кандидата које му доставе градоначелници четири већински српске општине са севера КиМ, и то у име ЗСО. Пошто Приштина већ 2.665 дана одбија да формира ЗСО, лице које се налази на челу поменутог директората је и даље у в. д. статусу.

Споразумом о полицији прописано је и да ће РДС „сарађивати“ са другим регионалним командантима КП, а не да ће бити у хијерархијски подређеном положају. То значи да је Споразумом прописано да једино командант РДС има право да, кроз командну структуру КП, затражи додатни ангажман полицијских јединица других директората у оквиру територије за коју је надлежан. Међутим, Приштина непрестано крши ову одредбу Споразума, кроз периодичне упаде припадника својих специјалних полицијских јединица на север Покрајине, мимо знања команданта РДС.

Последњи нелегални упад приштинских параполицијских јединица на север КиМ догодио се 16. октобра 2019. године, када су те снаге ухапсиле лица наводно оптужена за учешће у убиству Оливера Ивановића.² Упркос наведеном „формално-правном“ основу, суштински радио оваквог непрекидног и грубог кршења Споразума о полицији од стране Приштине је застрашивање локалног српског становништва, али и слабење аутономије и положаја РДС у оквиру структуре КП, са циљем његовог крајњег обесмишљавања.

² Према саопштењу КП, том приликом су ухапшени Василије Бојић и Раде Басара.

Осим тога, Приштина и даље крши члан 9. Првог споразума у делу који прописује да етнички састав полиције на северу Покрајине мора да осликава етнички састав становништва те области. Упркос томе што Срби чине преко 95% становништва овог дела Покрајине, Приштина на северу КиМ непрекидно у одређеним интервалима распоређује полицијске јединице које делују изван ланца командовања РДС и које су готово искључиво састављене од Албанаца, и то најчешће из других делова Покрајине.

Ништа мањи проблем по питању примене Споразума о полицији је продужетак праксе кршења члана 7. Првог Споразума од стране Приштине. У том смислу, за сваку осуду је чињеница да Приштина за седам протеклих година још увек није интегрисала 72 бивша припадника МУП Републике Србије (34 ватрогасца, 15 припадника Управе за исхрану и смештај, као и 23 полицајца, који наводно нису прошли безбедносне провере), иако је према Споразуму експлицитно и безусловно преузела ту обавезу.

Када је реч о поменутиим категоријама неинтегрисаних бивших припадника МУП Републике Србије, Приштина не спори само обавезу да интегрише 34 бивша ватрогасца. Ипак, упркос договору, до данас по овом питању није учињен ниједан конкретан корак.

Са друге стране, Приштина отворено одбија интеграцију 23 бивша полицајца и 15 припадника Управе за храну за смештај МУП Републике Србије. Као основни разлог за одбијање интеграције 23 бивша полицајца, Приштина истиче чињеницу да они, наводно, нису прошли „безбедносне провере“. У том смислу, српској страни до данас нису достављени разлози због којих су те провере биле негативне, иако су представници Београда то захтевали од ЕУ посредника у више наврата протеклих година. Што се тиче интеграције 15 припадника Управе за исхрану и смештај, Приштина одбија њихову интеграцију под образложењем да у оквиру систематизација у њеним институцијама не постоје радна места која одговарају опису послова за радно ангажовање ових лица.

Српска страна је и током овог извештајног периода указала ЕУ посредницима на директно и грубо кршење Споразума о полицији од стране Приштине, као и на бројне проблеме и ризике које овакво њихово поступање може да проузрокује. У том смислу, са представницима *EULEX* је током претходног извештајног периода реализован и један састанак, на којем су детаљно разматрани сви горе наведени проблеми у имплементацији Споразума.

3. Правосуђе

И током претходног извештајног периода српска страна је активно радила на решавању преосталих спорних питања која су се јавила након што је 24. октобра 2017. године окончан процес интеграције судија, тужилаца и припадника административног особља у покрајинске правосудне структуре.

Тако је током овог извештајног периода спроведен конкурс за попуњавање два упражњена места за судије Одељења тзв. Апелационог суда у Митровици, чиме су тренутно попуњена сва места договорена за судије српске националности у Одељењу. Међутим, тиме је само делимично решено ово питање, јер још увек има упражњених места договорених за судије у тзв. судовима других инстанци. Такође, Београд очекује да ће се у наредном периоду обезбедити континуитет избора за судије и расписати конкурси за попуњавање упражњених места за тужиоце, административно особље и тужилачке приправнике (које по Споразуму о правосуђу припадају Србима), затим конкурси за

именовање судија поротника, судских вештака, извршитеља из редова српске заједнице, као и конкурс за именовање в.д. надзорних судија у судској јединици у Штрпцу и Новом Брду.

Иако је Београд улагао напоре да се и сви други актуелни проблеми реше у што краћем року, до њиховог превазилажења у извештајном периоду није дошло. На то је делимично утицала и новонастала ситуација узрокована пандемијом COVID-19, која је довела до прописивања одређених мере и активности у циљу спречавања њеног ширења, услед чега су тзв. правосудни органи на КиМ одлучили да у наредном периоду предузимају само неопходне и хитне судске радње.

У том смислу, још увек није решено питање расподеле предмета тужиоцима, због чега је српска страна у неколико наврата код ЕУ посредника инсистирала да се ово питање реши у складу са чланом 7. Споразума о правосуђу, односно да се интегрисаним тужиоцима искључиво додељују предмети који су поднети на српском језику и за које ће се поступак обављати на српском језику.

Осим тога, још увек није именован ниједан кандидат српске националности на место нотара на КиМ, иако су ПИС у Приштини током августа 2019. године спровеле одговарајући интервју са осам кандидата, који су претходно до јула положили нотарски испит.

Београд је код ЕУ посредника и током овог извештајног периода снажно инсистирао на доследној примени члана 10. Првог споразума, који прописује да је Одељење тзв. Апелационог суда са седиштем у Митровици искључиво надлежно за поступање по предметима који долазе из свих општина са већински српским становништвом на КиМ. Међутим, уместо изналажења адекватног решења за овај проблем, он је додатно продубљен константним ограничавањем другостепене надлежности Одељења тзв. Апелационог суда са седиштем у Митровици на предмете који долазе из првостепених судова само четири већински српске општине на северу КиМ. Истовремено, у предметима који долазе из општина са већински српским становништвом јужно од Ибра одлучују већа састављена само од албанских судија или од судија које нису из Одељења тзв. Апелационог суда у Митровици, чиме Приштина обезвређује посебан и у правном смислу јасно регулисан положај Одељења тзв. Апелационог суда у Митровици унутар покрајинског законодавног и судског система.

Поред наведеног, овај извештајни период обележио је још један вид кршења тачке 10. Првог споразума од стране Приштине, и то проширењем територијалне надлежности судија Одељења тзв. Апелационог суда у Митровици, који су изабрани да раде за Специјално одељење тзв. Апелационог суда са седиштем у Приштини, као и непоштовањем одредби о националном саставу већа која решавају питања из надлежности Специјалног одељења тзв. Апелационог суда у Приштини. Наиме, Приштина није испоштовала одредбу Споразума да поступајуће веће у предметима из већински српских општина мора да буде састављено од већине судија српске националности из Одељења тзв. Апелационог суда у Митровици. Насупрот предметној одредби, председник тзв. Апелационог суда, по сопственом нахођењу, поступајућа већа у овим предметима формира са судијама искључиво албанске националности или са по једним судијом српске националности. Српска страна је на овој проблем указивала ЕУ посредницима у више наврата, те се у наредном периоду очекује предузимање адекватних активности у циљу решавања овог питања.

Такође, српска страна је и током овог извештајног периода инсистирала код ЕУ посредника да се отклони очигледна несразмера у односу који постоји између административних представника српске и албанске националности у Канцеларији тзв. Основног тужилаштва у Митровици, изазвана интензивним запошљавањем већег броја лица албанске националности од стране Приштине . Међутим ЕУ посредници још увек нису предузели адекватне мере како би се број ових лица свео на број договорен Споразумом о правосуђу.

Још један проблем на чијем отклањању је српска страна интензивно радила односи се на потребу јасног дефинисања процедуре за доношење одлука у случајевима конфликта између пресуда и одлука српских судова који раде изван тзв. приштинског законског оквира и тзв. приштинских судова. С тим у вези, још увек од стране Приштине није усвојен адекватан документ којим би се дефинисала процедура признања и извршења одлука српских судова на територији Покрајине, у складу са документом „Признање судских одлука“ (Validity appeal) из јула 2013. године.

Такође, још увек није решено питање премештаја двоје тужилаца српске националности који су радили у основним тужилаштвима јужно од Ибра у Канцеларију тзв. Основног тужилаштва у Митровици на КиМ због наводног „повећања обима посла“. Овакво поступање Приштине не представља добру праксу имајући у виду да у тужилаштвима јужно од Ибра више нема интегрисаних тужилаца српске националности, што изазива правну несигурност српског становништва и доводи у питање објективност и стручност поступања тзв. приштинског тужилаштва, јер на предметима српских странака раде само тужиоци албанске националности.

У наредном периоду, Београд очекује да ЕУ посредници својим ауторитетом утичу на Приштину да пронађе решења за све наведене проблеме и да се она у потпуности и дословно заснивају на одредбама договора постигнутих у Дијалогу, како би се Споразум о правосуђу испунио у целости и тиме омогућило успостављање ефикасног и оперативног правосуђа на Косову и Метохији.

4. Енергетика

У овом извештајном периоду регистрован је већи број активности које се односе на имплементацију Аранжмана из области енергетике од 8. септембра 2013. године (Аранжман) и Закључака ЕУ посредника о спровођењу Аранжмана из области енергетике од 25. августа 2015. године (Закључци).

Подсећања ради, Аранжманом и Закључцима предвиђено је да српски оператор преносног система (Електромрежа Србије – ЕМС) подржи настојање тзв. Косовског оператора система преноса и тржишта (*KOSTT*) да постане засебна контролна област и члан Европске мреже оператора преносних система електричне енергије (*ENTSO-E*). Са друге стране, Приштина се овим договорима обавезала да омогући формирање две српске енергетске компаније на КиМ – „ЕПС трговина“, која би се бавила трговином електричном енергијом и „Електросевер“, која би се бавила снабдевањем и дистрибутивним услугама (као што су издавање и наплата рачуна, одржавање и физичко повезивање нових потрошача).

Српска страна је све своје обавезе испунила још 2015. године кроз потписивање више техничких споразума и Уговора о повезивању са *KOSTT* (*Connection Agreement* -

СА)³, којима је „довела“ *KOSTT* до тога да постане засебна контролна област и перспективно оствари чланство у *ENTSO-E*. Међутим, даља имплементација постигнутих споразума је изостала јер Приштина није испунила своју обавезу да омогући успостављање две српске енергетске компаније на северу КиМ.

Конкретно, од постизања Аранжмана представници ЈП Електропривреда Србије (ЕПС) су четири пута предавали надлежним покрајинским институцијама документацију за регистрацију компанија „ЕПС Трговина“ и „Електросевер“, али је Приштина сваки пут регистрацију одбијала наводећи бројне примедбе политичке природе, као и примедбе у погледу терминологије коришћене у статутима компанија и захтевима за регистрацију. Након што су представници ЕПС 26. априла 2017. године и четврти пут поднели документацију за регистрацију компанија, тзв. Косовска агенција за регистрацију бизниса (*KARB*) је 2. маја 2017. године, у форми циркуларног писма, наводећи исте разлоге по питању терминологије, одбила да региструје две енергетске компаније.

Пошто наведене српске енергетске компаније ни након четири покушаја нису основане, а имајући у виду да је у члану 16.1.б СА⁴ оснивање, лиценцирање и почетак оперативног рада компаније „Електросевер“ директно повезано са могућношћу да *KOSTT* постане засебна контролна област, даља имплементација Аранжмана је изостала.

Услед тога, Приштина је од јуна 2016. године, уз снажну подршку ЕУ и Енергетске заједнице, отпочела са разноврсним активностима које су требале да послуже као својеврсна врста притиска да *KOSTT* постане засебна контролна област и без претходно испуњеног услова јасно постављеног у члану 16.1.б СА. Циљ оваквог деловања заправо је да се питање енергетике реши изван оквира Дијалога, кроз покретање поступка измене поменутог члана СА, односно усвајањем новог СА, у оквиру *ENTSO-E*.

У том смислу, Приштина је прво покушала да питање добијања контролне области повеже са укључењем новог далековода Тирана 2–Косово Б (јачине 400kV) између Косова и Метохије и Албаније. Међутим, овај покушај се показао неуспешним јер је Регионална група континенталне Европе (*RG CE*) *ENTSO-E*, на састанку одржаном 5. децембра 2017. године, закључила да не постоји никакав проблем да поменути далековод почне са радом, и донела препоруку да се исти што пре пусти у рад.

Након тога, од децембра 2017. године Приштина је покушавала да добијање статуса засебне контролне области за *KOSTT* издејствује изазивањем намерних девијација и неовлашћеним преузимањем електричне енергије у оквиру електроенергетског система „Континентална Европа“. Овакво понашање приштинске стране за последицу је имало вишемилионску штету и угрожавање енергетске стабилности читавог региона.

Са своје стране, Република Србија је све време активно учествовала у бројним активностима које су покренуте у оквиру *ENTSO-E*, са циљем постизања привременог техничког решења које би обезбедило санирање штете и спречавање *KOSTT* да настави са крајом електричне енергије из електроенергетског система Континенталне Европе.⁵

³ Уговор о повезивању је постигнут између ЕМС и *KOSTT* у оквиру организације *ENTSO-E*.

⁴ Члан 16.1.б дефинише да ће Уговор ступити на снагу када лиценца за снабдевање компанији „Електросевер“ буде издата и постане оперативна.

⁵ Поједини предлози *ENTSO-E* били су неприхватљиви за српску страну јер су могли да изазову озбиљне последице по политичко-безбедносну ситуацију на простору КиМ и садржали су само одредбе које задовољавају интересе *KOSTT* да постане засебна контролна област, без претходног испуњења обавеза

Када је Приштини постало извесно да *KOSTT* неће постати засебна контролна област због одбијања спровођења обавеза из споразума, 7. новембра 2018. године ретроактивно је извршила регистрацију компаније „Електросевер“⁶, док је регистрација компаније „ЕПС трговина“ поново изостала. Међутим, иако је од регистрације компаније прошло више од годину дана, још нису решена сва спорна питања која је прате.⁷

Поред проблема по питању успостављања компаније „Електросевер“, актуелни су били и проблеми везани за измену *CA*, због неопходности његовог усаглашавања са *SAFA* споразумом (*Synchronous Area Framework Agreement*),⁸ који су представници ЕМС потписали 12. марта 2019. године у оквиру *ENTSO-E*. У том смислу, током извештајног периода у оквиру *ENTSO-E* се радило на спровођењу одлуке Пленарију *RG CE ENTSO-E*, од 23. маја 2019. године, којом је предвиђено покретање поступка израде новог *CA*⁹.

Српска страна је у извештајном периоду, кроз разговоре са представницима *ENTSO-E*, покушала да изнађе адекватно решење у погледу текста новог *CA*, које би уважило интересе српске стране по питању успостављања компаније „Електросевер“, али *ENTSO-E* није показао спремност да уважи те легитимне интересе српске стране, већ искључиво интересе Приштине. Због таквог става *ENTSO-E*, српска страна се више пута обраћала ЕУ посредницима са захтевом да се спровођење споразума из области енергетике хитно врати под окриље ЕУ.

Међутим, упркос наведеним интервенцијама српске стране и изузетним напорима које је Београд уложио како би се спречило доношење одлука које би биле неповољне по српску страну, *RG CE ENTSO-E* је у априлу 2020. године донела одлуку којом се усваја текст новог *CA*. Након више одлагања отпочињања писане процедуре гласања о новом *CA*, иста је покренута 29. јуна 2020. године, а њено окончање предвиђено за 29. јул 2020. године, након чега следи и ступање на снагу новог *CA* и на крају његова оперативност.¹⁰

Имајући све наведено у виду, српска страна је тражила да ЕУ посредници предузму неопходне мере на спровођењу свих одредби Аранжмана и Закључака ЕУ посредника, а првенствено оне које су везане за регистрацију, успостављање и лиценцирање српских енергетских компанија за делатности које су договорене у Дијалогу.

Такође, Београд инсистира да *ENTSO-E*, оперативни рад *KOSTT* као засебне контролне области, одложи док се не реализује имплементација дела споразума из области енергетике који се односи на успостављање и лиценцирање две српске

предвиђених у *CA*. Захваљујући залагању надлежних институција Републике Србије и разумевању представника оператора у оквиру *RG CE ENTSO-E*, овај неповољан начин решавања проблема за српску страну, а у корист Приштине је напуштен.

⁶ Компанија је регистрована на основу захтева за регистрацију који је српска страна поднела још 26. априла 2017. године, а на који је 2. маја 2017. године Приштина одговорила негативно.

⁷ Пре свега, то се односи на питање правне сигурности и поузданости регистрације компаније „Електросевер“.

⁸ *SAFA* споразум регулише рад синхроне области Континентална Европа. Потписивањем овог споразума, ЕМС је остао надлежан за управљање целокупном контролном области Републике Србије (укључујући и подручје АП КиМ), до ступања на снагу *CA*.

⁹ У складу са одлуком Пленарија, овај документ би требало да садржи измене услова из члана 16.1.б. постојећег *CA*, укључујући брисање овог услова или постављање временског рока за његово испуњење.

¹⁰ Одлукама Регионалне групе Континентална Европа (*RG CE*) *ENTSO-E*, предвиђено је да ће поступак потписивања новог *CA* трајати 30 дана, од дана иницијације потписивања, док се његова оперативност очекује након испуњења свих захтева и услова техничке природе, што се може десити на јесен 2020. године.

компаније, јер само тако обе стране могу остварити свој део интереса из споразума и то на начин којим би се очувала сигурност снабдевања на северу КиМ, након што *KOSTT* постане засебна контролна област.

5. Телекомуникације

Прва фаза преговора између Београда и Приштине из области телекомуникација окончана је оснивањем компаније „мтс“ д.о.о., на коју је пренета сва имовина и којој су додељене лиценце за фиксну и мобилну телефонију и 30 локација за базне станице.

У извештајном периоду, у циљу успостављања функционалне и успешне телекомуникационе компаније и подизања квалитета пружања телекомуникационих услуга корисницима на Косову и Метохији, настављени су радови на телекомуникационој инфраструктури на терену, као и на реализацији инвестиционих пројеката, а окончан је и велики број набавки које се односе на модернизацију пословања и успостављање савремених пословних процеса.

С тим у вези, компанија „мтс“ д.о.о. је закључно са 26. јулом 2019. године, када су на локацији у селу Шилово (јужно од Ибра) пуштене у рад 2G, 3G и 4G базне станице, ставила у погон свих 30 базних станица договорених Аранжманом и Закључцима из области телекомуникација. Тиме је окончан процес успостављања базних станица и уједно подигнут ниво квалитета мобилне телекомуникационе мреже.

Међутим, иако је већи део договора из области телекомуникација имплементиран, још увек је остало да се реше питања хармонизације спектра за мобилну телефонију, телевизијског сигнала и нормализације саобраћаја поштанских услуга.

Током извештајног периода, дошло је до појаве неколико проблема о којима је српска страна правовремено обавестила ЕУ посреднике.

Први проблем се тиче питања интерконекије између компаније „Телеком Србија“ и приштинске компаније „РТК“,¹¹ где велики проблем представља чињеница да су цене пружања услуга терминације¹² високе за грађане, јер су дефинисане скоро као интернационалне. Овакво поступање Приштине није у складу са духом Акционог плана, који тежи ка смањивању цена услуга за грађане.

Други проблем се тиче доделе тзв. „*IN* кода“ Приштини о чему није било говора током Дијалога у области телекомуникација. Наиме, Приштина је упутила захтев *ITU* да јој се додели „*IN* код“ у оквиру позивног броја +383 за географско подручје Косова и Метохије.¹³ Како је за доделу „*IN* кода“ потребна сагласност Београда, који ни на који начин нема прописану такву обавезу споразумима из области телекомуникација, српска страна сматра да Приштина треба претходно да испуни све обавезе из већ постигнутих споразума у области телекомуникација.

¹¹ Интерконекија представља физичко повезивање и у фиксној и мобилној телефонији између два оператора на захтев корисника, приликом позивања.

¹² Терминација представља услугу коју оператори наплаћују свим осталим операторима (фиксне и мобилне телефоније) за успостављање везе са њиховим корисницима и која се наплаћује по минути разговора.

¹³ **ICCID** је број који јединствено одређује SIM картицу у међународним оквирима и штампа се на самој картици. **ICCID** почиње са бројем **МП**, који је за целу телекомуникациону индустрију „89“, па затим иде **СС** – у случају Косова* то је „383“, а затим иде **E.118 IN** (Issuer Identifier Number). У регулаторном смислу без **IN**, не може да се дефинише **ICCID**, а самим тим ни да се штампају картице.

Трећи проблем је инсистирање Приштине да представницима правосудних органа ПИС у Приштини на северу КиМ буду пружене услуге мобилне, фиксне телефоније и интернета, искључиво посредством оператора „Vala“, по моделу пружања услуга полицијским станицама на северу КиМ. На тај начин Приштина жели да уведе свог оператора на север КиМ (где готово искључиво функционише „mts“ д.о.о.) и да га учини јединим оператором који пружа услуге институцијама ПИС на целој територији КиМ. Српска страна је у комуникацији са ЕУ посредницима јасно нагласила да се решење овог проблема може изнаћи само доследном имплементацијом Акционог плана о телекомуникацијама кроз закључење споразума о интерконекцији између оператора.

И поред постојања великог броја проблема, указујемо да је током претходног извештајног периода дошло до напретка по питању постизања споразума о ромингу, када је у оквиру тзв. „Берлинског процеса“ и подршке „Иницијативи о дигиталној агенди за Западни Балкан“ реализовано потписивање Споразума о смањењу цена роминга, између шест западнобалканских партнера.

У наредном периоду очекује се решавање питања имплементације друге фазе преговора из области телекомуникација, која се односи на хармонизацију спектра за мобилну телефонију и телевизијски сигнал, као и нормализацију протока поштанских услуга.

6. Европске интеграције

Током извештајног периода, упркос континуираном изазивању кризних ситуација од стране Приштине, Београд је успео да одржи висок степен посвећености наставку процеса нормализације односа са Приштином и испуњавању прелазних мерила из преговарачког Поглавља 35.

Захваљујући томе, Европска унија је донела одлуку о отварању једног новог поглавља на Једанаестој међувладиној конференцији, која је одржана 10. децембра 2019. године у Бриселу. Том приликом је отворено преговарачко поглавље: Поглавље 4 – Слобода кретања капитала. Тиме је Република Србија до сада отворила укупно 18 од укупно 35 поглавља, при чему су два поглавља привремено затворена. У поглављима која су отворена током преговарачког процеса са ЕУ постигнут је мерљив прогрес у испуњавању мерила.

Истовремено, Република Србија и даље очекује одговор Европске комисије на предате преговарачке позиције за следећа четири поглавља: 1) Поглавље 2 – Слободно кретање радника, 2) Поглавље 14 – Трансевропске мреже и 3) Поглавље 21 – Трансевропске мреже. С тим у вези, у наредном периоду се објективно може очекивати отварање нових поглавља у преговарачком процесу Републике Србије са ЕУ. Осим тога, требало би истаћи и поглавља за која је Савет ЕУ одобрио извештаје о скринингу и за која је Република Србија примила позив председавајућег Саветом да поднесе преговарачке позиције. Ради се о следећим поглављима: 1) Поглавље 10 – Информационо друштво и медији, 2) Поглавље 27 – Животна средина и климатске промене, 3) Поглавље 28 – Заштита потрошача и здравља.

Г) Обавезе проистекле из техничких споразума

1. Катастар

Ни у овом извештајном периоду није било апсолутно никаквог напретка када је реч о имплементацији Споразума о катастру, иако је исти постигнут још 2011. године.

Разлог наведеног је што Приштина и ЕУ још увек заступају став да сва тела предвиђена Споразумом о катастру, изузев Трипартитне имплементационе групе, морају функционисати у тзв. косовском правном систему. При томе, Приштина инсистира и да се имплементација Споразума о катастру спроведе путем тзв. Закона о косовској агенцији за поређење и верификацију имовине, што је апсолутно супротно постигнутом Споразуму и што је неприхватљиво за српску страну.

Наведени ставови Приштине и ЕУ су у директној супротности са словом и духом Споразума, јер би се таквим поступањем одлучивање о имовинским правима грађана Републике Србије и Српске православне цркве поверило телима која нису предвиђена Споразумом и у којима нема представника Срба (о чијој се имовини одлучује). У крајњој инстанци, евентуална примена оваквог решења би омогућила легализацију отимања и узурпације приватне имовине Срба и Српске православне цркве на КиМ, што Република Србија никако не може да прихвати.

Непримерено поступање Приштине досегло је врхунац у марту 2019. године, када је за председника секретаријата тзв. косовске Агенције за поређење и верификацију имовине именован бивши командант тзв. Ослободилачке војске Косова (ОВК) Насер Шаља. Овакав избор Приштине нису подржали представници дипломатских мисија у Приштини, тврдећи да изабрано лице не поседује адекватне квалификације да би обављало наведену функцију, што је имало за резултат најпре повлачење представника Велике Британије, а потом и представника САД из одбора тзв. Косовске Агенције за упоређивање и верификацију имовине. Наведено је показатељ да су овакви поступци Приштине препознати као средство за остваривање личних и политичких интереса, а не старања о имовинским правима и интересима људи на КиМ.

Описано поступање је још један доказ да Приштина нема искрену жељу да одговорно и професионално приступи имплементацији Споразума о катастру. Управо због тога српска страна још од јуна 2016. године одлучно заступа став да, у циљу доследне примене Споразума о катастру, Приштина најпре мора да поништи све акте и одлуке проистекле из тзв. Закона о Косовској агенцији за упоређивање и верификацију имовине, као и све правне радње и последице које су проистекле из његовог спровођења. Тек након тога би могле да се створе одговарајуће околности да уследи имплементација Споразума, али стриктно у складу са одредбама договореним самим тим споразумом.

У том смислу, напомињемо да српска страна неће предати скенирану оригиналну катастарску документацију Специјалном представнику ЕУ у Приштини све док све три стране не постигну договор у вези са имплементацијом Споразума.

Упркос дуготрајном застоју, српска страна очекује да ће се у наредном периоду наставити разговори с циљем изналажења обострано прихватљивог решења, које је обема странама потребно због суштинске и симболичке важности овог питања.

2. Матичне књиге

Током извештајног периода није дошло до помака по питању решавања проблема у имплементацији Споразума о матичним књигама. Тако Приштина и даље, супротно овом споразуму, одбија да надлежним службама Општине Северна Митровица достави матичне књиге (или њихове копије) са личним подацима грађана из северног дела Косовске Митровице. Услед тога су ова лица, махом Срби, онемогућена да прибаве лична документа у надлежној матичној служби у северном делу Митровице и принуђена да и даље по њих одлазе у јужни део тог града.

Београд је у више наврата указивао ЕУ посредницима да за успешно спровођење Споразума није довољно само да српска страна има добру вољу да испуни обавезе које из њега проистичу, већ је неопходно да и Приштина поступа на апсолутно истоветан начин.

У том смислу, неопходно је да ЕУ посредници пронађу одговарајуће решење за овај проблем, те да изврше притисак на приштинску страну да испуни обавезе из Споразума, чиме би се грађанима из северног дела Косовске Митровице омогућило остваривање права у надлежним матичним службама. Овај захтев је потпуно основан и након што је Приштина у четири општине на северу КиМ интегрисала и 39 лица, бивших административних радника МУП Републике Србије, надлежних за издавање личних докумената грађана, укључујући и документа из надлежности матичне службе.

3. Царински печат

Српска страна примењује Споразум о царинском печату у потпуности. Решења из овог Споразума се користе у свим документима везаним за промет робе (ветеринарски сертификати, фитосанитарни сертификат, фармацеутски сертификат, итд.).

С друге стране, током извештајног периода Приштина је царинским таксама на производе који долазе на КиМ из централне Србије, наставила отворено да крши члан 1. овог споразума, који наводи да ће стране обезбедити слободно кретање робе у складу са *CEFTA* споразумом, као и чланове 5, 8. и 10. *CEFTA* споразума, по којем су уговорне стране у обавези да укину све царинске таксе.¹⁴ Приштинска страна је овим мерама фактички у потпуности онемогућила улазак робе из централне Србије на простор Косова и Метохије, чиме је српско становништво на северу Покрајине доспело у веома тешку економску и хуманитарну ситуацију. Због тога су представници Београда у више наврата захтевали од ЕУ посредника да обезбеде да Приштина поштује своје обавезе и укине наведене економске блокаде.

Након што су царинске таксе од 100% делимично укинуте 21. марта 2020. године (само за сировине), а затим и у потпуности 1. априла 2020. године, Приштина је увела нове мере „постепене примене реципроцитета“ према централној Србији, којима је практично поопштрила и продужила дотадашње баријере за српску робу и поставила још

¹⁴ Подсећања ради, потписник ЦЕФТА споразума је у име Приштине, у складу са Резолуцијом СБ УН 1244, био УНМИК. Приштина је 21. новембра 2018. године увела царинске таксе од 100% на све производе који се производе на територији централне Србије и БиХ. Истовремено је од произвођача захтевано да на фактурама, које уз захтев прате робу која улази на Косово и Метохију, у делу који се односи на дестинацију где се налази компанија која је прималац/пошиљалац робе, уместо статусно неутралне ознаке „Косово“ користе „Република Косово“, што је у директној супротности са ЦЕФТА споразумом.

теже услове за односе две стране. У вези са тим, Приштина је захтевала од превозника који долазе из централне Србије да робу биљног порекла прати европски међународни сертификати који Србија користи у размени робе са међународно признатим државама (чланицама УН), уместо сертификата који је усаглашен током Дијалога две стране 3. и 5. септембра 2013. године. Проблем је превазиђен договором две стране да се настави са применом сертификата који је усаглашен током Дијалога, с тим да се у адреси примаоца поред имена града дода и термин „Косово“. Међутим, нови проблем се појавио 31. маја услед одлуке Приштине да практично забрани прометовање свих производа из централне Србије на КиМ која прате документа која не садрже термин „Република Косово“ или садрже било који други термин који „негира независност и суверенитет Републике Косово или је третира као неједнаку“.¹⁵ Након више пута поновљених захтева београдске стране да Приштина укине предметну одлуку, она је стављена ван снаге тек 6. јуна 2020. године, након формирања нове Владе ПИС у Приштини.

4. Универзитетске дипломе

Приштина ни током овог извештајног периода није примењивала одредбе Споразума о узајамном признавању диплома из 2011. године и одредбе Закључака и Оперативних закључака из 2016. године.

То конкретно значи да Приштина и даље одбија да призна дипломе које су издате од стране акредитованих универзитета Републике Србије и не прихвата листу акредитованих универзитета који функционишу у оквиру високошколског образовног система Републике Србије. Штавише, приштинске институције ни после 8 година од постизања Споразума нису признале ниједну једину диплому универзитета акредитованих у систему Републике Србије.

Осим тога, Приштина је током претходног извештајног периода покушала да решавање питања признања диплома посредним путем измести из Дијалога у оквиру регионалних иницијатива путем Савета за регионалну сарадњу, против чега је српска страна у више наврата протестовала код ЕУ посредника, али и да мимо договора са Београдом стекне чланство у међународној организацији *GEANT* која окупља националне академске мреже које пружају подршку и услуге у области развоја образовања и истраживања.

Наведену ситуацију додатно отежава чињеница да, услед истека уговора који је имплементациони партнер за сертификационе и административне потребе НВО *SPARK* имао са ЕУ, као и због недостатка средстава, не постоји могућност за реализацију обавеза дефинисаних Оперативним закључцима, а тичу се признања диплома предуниверзитетског и универзитетског нивоа. На такав начин је примена договора о признавању диплома свих нивоа потпуно блокирана и може се решавати само у наставку дијалога и посредовање ЕУ.

¹⁵ Приштина је 2. априла 2020. године донела „Одлуку о постепеној примени реципроцитета као принципа у односима са Србијом“, која је измењена и допуњена одлуком од 31. маја 2020. године. У новој одлуци је наведено да се не прихвата ознака „ХК“, спомињање имена града уместо термина „Република Косово“, и коришћење термина „Република Србија“ истовремено са термином „Косово“ (може уколико се користи само термин „Србија“ без „Републике“ или уколико се користи термин „Република Косово“. Такође, Приштина не признаје као правно лице комерцијална предузећа која су основана у складу са законима Републике Србије, док за транспорт производа из централне Србије на КиМ захтева посебну дозволу за улазак издату од стране Официра за везу приштинске стране у Београду. Превозници који су у транзиту или возе робу за Албанију могу да уђу без проблема на простор КиМ.

У том смислу српска страна у наредном периоду очекује да Европска унија обезбеди новчана средства и одабере имплементационе партнере како би се створили технички услови за признавање диплома у складу са Споразумом. Такође, Београд очекује од ЕУ посредника да изврше притисак на Приштину како би се одблокирало спровођење свих договора постигнутих у оквиру Дијалога и како би напослету биле признате дипломе свих универзитета акредитованих у образовном систему Републике Србије.

5. Слобода кретања

Режим слободе кретања заснива се на Споразуму о слободи кретања из 2011. године, Коначним оперативним закључцима Групе за имплементацију у области слободе кретања из 2011. године (Коначни оперативни закључци), Договорима у вези са финализацијом спровођења Споразума о слободи кретања од 14. септембра 2016. године (Договори) и Закључцима од 19. октобра 2016. године, који су пратили наведене Договоре.

У том смислу, режим слободе кретања се примењује на 6 заједничких тачака прелаза (ЗТП)¹⁶ и граничним прелазима: Батровци-Бајаково (према Републици Хрватској), Шид-Товарник (према Републици Хрватској), Хоргош-Реске (према Мађарској), Келебија-Томпа (према Мађарској), Градина-Калотина (према Републици Бугарској), Прешево-Табановце (према Републици Северна Македонија), Аеродром Никола Тесла у Београду и Аеродром Константин Велики у Нишу.

Иако је Београд свој део обавеза, проистеклих из Договора и Закључака, испунио до средине новембра 2016. године, имплементација постигнутих решења одложена је због неспремности Приштине да испуни преузете обавезе у договореним роковима. Услед тога се касни са применом режима „налепница“¹⁷ и пререгистрацијом свих возила на регистарске таблице које издају ПИС у Приштини. Наиме, иако је још у марту 2018. године Приштина усвојила Административно упутство о регистрацији возила са КС таблицама¹⁸, још увек се нису стекли сви услови како би пререгистрација могла да отпочне, те у оквиру Дијалога није ни договорен евентуални датум њеног почетка.¹⁹ Такође, стране још увек нису постигле договор поводом поменутог Административног упутства, с обзиром да српска страна има бројне примедбе из разлога што исто садржи одредбе којима се стварају неповољни услови за власнике возила који се одлуче да изврше пререгистрацију.

Извештајни период су обележили и изазови борбе са пандемијом вируса *COVID-19*, те су током марта, априла, маја и јуна 2020. године на ЗТП примењиване појачане мере контроле лица, у циљу заштите здравља и спречавања ширења вируса.

¹⁶ Табалије/Брњак, Депце/Мучибаба, Мутиводе/Мутиводе, Мердаре/Мердаре, Кончуљ/Бела Земља и Рудница/Јариње.

¹⁷ Режим налепница (стикера) подразумева да ће се релевантни делови регистарских таблица (статусни симболи) на возилима обе стране, приликом преласка административне линије, покривати са две беле налепнице, што би требало да замени досадашњу праксу издавања „ПРОБА“ регистарских таблица, које је Београд примењивао на возила са „РКС“ регистарским таблицама, приликом преласка административне линије.

¹⁸ Реч је о статусно неутралним регистарским таблицама.

¹⁹ Због тога што пререгистрација још увек није започела, полицијске управе МУП Републике Србије, које су са територије КиМ привремено измештене у централну Србију, наставиле су да издају регистарске таблице грађанима са територије КиМ.

У вези са тим, Приштина је током наведеног периода у више наврата мењала обухват мера ограничавања кретања становника на КиМ, како у погледу временског периода у којем је дозвољено кретање тако и у погледу лица на која се те мере односе, при чему су се становници општина са већински српским становништвом на КиМ, у потпуности придржавали и свих одлука Владе Републике Србије по питању мера ограничавања кретања, током трајања ванредног стања које је проглашено 15. марта 2020. године на територији Републике Србије.

Када је реч о стању на ЗТП, представници Приштине, у циљу борбе против ширења вируса, на три ЗТП (Табалије/Брњак, Депце/Мучибаба и Мутиводска/Мутиводска) не дозвољавају улазак лицима која се приликом преласка не легитимишу документима издатим од стране ПИС, док је на остале три ЗТП (Мердаре/Мердаре, Кончуљ/Бела Земља и Рудница/Јариње), дозвољен улазак свим лицима, без обзира на то да ли се приликом уласка легитимишу документима издатим од стране МУП Републике Србије или ПИС у Приштини.²⁰

Истовремено, у циљу спасавања што већег броја људских живота на КиМ, Београд и Приштина су током извештајног периода успоставили релативно задовољавајућу сарадњу у циљу обезбеђивања пуне слободе кретања преко а/л, за потребе збрињавања пацијената и кретања здравствених радника, као и допреме медицинског материјала, заштитне опреме, лекова и основних животних намирница. Такође, омогућено је и несметано кретање возача теретних моторних возила, који су били изузети од мера самоизолације, али уз обавезно обавештавање дежурног санитарног инспектора.

Осим наведених проблема насталих услед пандемије *COVID-19*, битно је истаћи да је Приштина и током целог извештајног периода наставила са применом једностраних мера којима озбиљно угрожава примену Споразума о слободи кретања. Наиме, Приштина још од априла 2017. године спроводи мере које се односе на: забрану коришћења личних карата издатих од стране измештених ПУ МУП Републике Србије са територије КиМ, као и забрану преласка преко граничних прелаза ка Северној Македонији и Црној Гори лицима која поседују пасоше издате од стране Координационе управе МУП Републике Србије²¹; захтев за додатним личним подацима при најави посета ИРЛ и ходочасника КиМ, што није предвиђено ни једним споразумом; као и посебне контроле и мере на ЗТП, према званичницима Београда и другим лицима која долазе из централне Србије.²²

Српска страна је у више наврата указивала ЕУ посредницима да примена свих наведених мера Приштине представља грубо кршење Споразума о слободи кретања и да

²⁰ Наведеним лицима се приликом уласка врши здравствени преглед који обухвата мерење телесне температуре.

²¹ Наведене мере Приштина спроводи упркос томе што Споразум о слободи кретања, као ни било који други документ, не ограничава право измештених ПУ МУП Републике Србије да издају личне карте, а употреба и валидност пасоша које издаје Координациона управа није питање дефинисано Споразумом о слободи кретања, нити су стране о овом питању уопште разговарале у Дијалогу.

²² Наведено је највише било изражено током октобра 2019, када су на снази биле посебне мере забране уласка на КиМ свим званичницима Владе Републике Србије који су због тзв. парламентарних избора ПИС долазили на простор КиМ. Улаз је тада био забрањен и бројним спортским тимовима, па чак и академским сликарима. Такође, у марту 2020. године, улаз је био забрањен генералном секретару председника Републике Србије.

једнострано приступање питањима од значаја за обе стране представља неприхватљив однос према постигнутим договорима.

Са друге стране, након више ургенција српске стране, представници *EULEX* су током новембра 2019. године послали обавештење да је Приштина престала да спроводи меру која је била на снази од августа 2019. године, а на основу које су малолетна лица приликом преласка а/л била у обавези да покажу извод из матичне књиге рођених са фотографијом, који је оверен на начин да печат делом захвата фотографију, а делом извод из матичне књиге рођених.²³ Након укидања наведене мере, малолетна лица су приликом преласка а/л у обавези да покажу извод из матичне књиге рођених и фотографију (без обавезе оверавања), што је у складу са Коначним оперативним закључцима Групе за имплементацију у области слободе кретања.

Када је у питању злоупотреба права на слободу кретања, током извештајног периода је регистровано да је укупно 126 лица са КиМ спречено да илегално пређе државну границу Републике Србије према суседним државама.²⁴

У наредном периоду очекује се решавање свих наведених проблема насталих услед једностраног поступања Приштине, у циљу доследне примене Споразума о слободи кретања.

6. Регионално представљање

Током извештајног периода, Београд је остао чврсто опредељен за напредак свих облика регионалне сарадње на простору Западног Балкана. У том смислу, Република Србија је, као одговорна страна у процесу Дијалога, наставила да у потпуности поштује одредбе Договора о регионалном представљању и сарадњи постигнутог 2012. године.

У том смислу, представници Београда и Приштине су учествовали на састанцима бројних регионалних иницијатива и организација, као што су: Савет за регионалну сарадњу (PCC), Регионална иницијатива за миграције, азил и избеглице (MARRI), Фонд за западни Балкан (WBF), Процес сарадње у Југоисточној Европи (SEECР), Споразум о слободној трговини у централној Европи (CEFTA), Регионална канцеларија за сарадњу младих (RYCO), Америчко-јадранска повеља (A5), као и састанцима у оквиру процеса "Брдо - Бриони" и "Берлинског процеса".

Српска страна је својим конструктивним приступом у протеклом извештајном периоду омогућила учешће представника Приштине у управљачким органима различитих организација и иницијатива у складу са Договором. У том смислу, ПИС у Приштини су у 2019. години председавале Регионалном канцеларијом за сарадњу младих и Фондом за Западни Балкан, а њихово председавање Процесом сарадње у Југоисточној Европи (SEECР) и Регионалном иницијативом за миграције, азил и избеглице истиче закључно са јуном 2020. године.

²³ Наведена мера је била у супротности са Коначним оперативним закључцима Групе за имплементацију у области слободе кретања.

²⁴ Међу наведеним лицима, највише је регистрована злоупотреба докумената (употреба туђих оригиналних исправа или фалсификованих исправа. Илегални преласци су, осим на наведени начин, покушавани и илегалним преласком државне границе на „зеленој линији“, избегавањем граничне контроле (скривањем у теретним моторним возилима и заобилажењем граничне контроле).

Поред тога, током извештајног периода, тзв. Национална ревизорска канцеларија Косова постала је члан Међународне организације врховних ревизорских институција (INTOSAI), а тзв. Омбудсман Косова примљен је у чланство Европске мреже тела за равноправност (ЕКVINET). Такође, представници тзв. Косова су у новембру 2019. године учествовали на заседању Европске сарадње у области законске метрологије (WELMEC) на којој је изгласана промена статуса наведене организације и оснивање новог међународног удружења. Тзв. Косово је потписало оснивачки акт и постало чланица новог WELMEC, док представници Републике Србије нису присуствовали наведеном састанку. У току су активности Дирекције за мере и драгоцене метале у вези са даљим поступањем Републике Србије по овом питању.

С друге стране, представници ПИС у Приштини су непосредно пред почетак заседања Генералне скупштине Интерпола која је одржана 15-18. октобра 2019. године у Чилеу повукли захтев за чланство у тој међународној организацији. Такође, и током овог извештајног периода били су актуелни покушаји Приштине да кроз регионалне и друге формате учествује у раду ОЕБС. Те покушаје подржавају поједине државе чланице ОЕБС које, и поред статусно неутралног става ове организације према питању Косова и Метохије, испољавају своје националне ставове позивајући представнике ПИС у Приштини на радне састанке на којима учествује и шеф ОЕБС Мисије на КиМ (ОМИК).

Београд ће и у наредном периоду остати посвећен унапређивању односа у региону, ради очувања регионалне стабилности, и залагати се за поштовање постигнутих договора и даљу нормализацију односа.

7. Интегрисано управљање прелазима (IBM)

Република Србија у потпуности поштује договорене Закључке о *IBM* и Технички протокол о имплементацији *IBM*.

У вези са тим, успешно се одвија функционисање свих 6 заједничких тачака прелаза (ЗТП), а Београд предузима све неопходне мере како би омогућио функционалност свих прелаза и повећао оперативност служби на њима.

Међутим, услед застоја у Дијалогу до кога је дошло због приштинског увођења царинских такси од 100% на производе који долазе из централне Србије на Косово и Метохију, који је настављен и након њиховог потпуног укидања²⁵ увођењем мера „постепене примене реципроцитета“ према централној Србији 2. априла 2020. године (у жеку пандемије *COVID-19*),²⁶ и њиховим поштравањем 31. маја 2020 године,²⁷ није

²⁵ Царинске таксе су претходно делимично укинуте 21. марта 2020. године (само за сировине).

²⁶ Приштина је 2. априла 2020. донела „Одлуку о постепеној примени реципроцитета као принципа у односима са Србијом“, којом је практично само поштрила и продужила дотадашње баријере за српску робу и поставила још теже услове за односе две стране.

²⁷ Уредба тзв. Владе Косова бр. 01/37 од 30. маја 2020. године у вези садржине пратеће документације за робу која иде на КиМ. Уредбом је измењена и допуњена Одлука бр. 01/20 од 31. марта 2020. године о постепеној примени реципроцитета као принципа у односима са Србијом и дефинише следеће: не прихвата се ознака „ХК“, спомињање имена града уместо термина „Република Косово“, и коришћење термина „Република Србија“ истовремено са термином „Косово“ (може уколико се користи само термин „Србија“ без „Републике“ или уколико се користи термин „Република Косово“. Такође, Приштина не признаје као правно лице комерцијална предузећа која су основана у складу са законима Републике Србије, док за транспорт производа из централне Србије на КиМ захтева посебну дозволу за улазак издату од стране Официра за везу приштинске стране у Београду. Превозници који су у транзиту или возе робу за Албанију могу да уђу без проблема на простор КиМ.

организован ниједан састанак Имплементационе групе о ИБМ у периоду након 12. марта 2018. године. Такође, прекинуто је и са одржавањем састанака на централном, регионалном и локалним нивоу. Услед тога, у извештајном периоду изостала је имплементација Закључака и Техничког протокола. Међутим, београдска страна наставила је да ради на решавању техничких проблема на ЗТП које су у надлежности Републике Србије, како би омогућила адекватне услове за рад свих службеника на прелазима. Од кључних информација за функционисање заједничких тачака прелаза издавајмо следеће:

- **Успостављање нових процедура на ЗТП услед пандемије COVID-19.** У претходном периоду, на ЗТП су успостављене бројне процедуре које су омогућиле бољу функционалност ЗТП и олакшале прелазак људи и робе преко административне линије у условима појаве пандемије COVID-19. У том смислу, Београд и Приштина су успоставили релативно задовољавајућу сарадњу ради сузбијања пандемије на два нивоа:
 - 1) Обезбеђивање пуне слободе кретање преко административне линије за потребе збрињавања пацијената, допреме медицинског материјала и заштитне опреме, лекова, као и стратешких основних животних намирница. Обезбеђена је релаксирана процедура преласка теретних возила преко ЗТП, као и лакше кретање здравствених радника, пацијената, медицинског материјала, заштитне опреме, лекова и основних животних намирница преко административне линије.
 - 2) Сарадња у вези спровођења превентиве и заштите јавног здравља становништва на територији већински српских општина на простору Косову и Метохије. У вези са тим, на свих шест заједничких тачака прелаза уведене су посебне процедуре заштите здравља службеника који раде на заједничким тачкама прелаза, као и свих лица који прелазе преко административне линије (мере дезинфекције и дезинсекције, као и санитарне мере), које се и даље примењују;
- **Усаглашени ветеринарски сертификати** функционишу без проблема. У претходном периоду није усаглашена ниједна нова група сертификата. И даље нема никаквог помака када је у питању усаглашавање Сертификата за млеко и млечне производе, Сертификата за месо (свиња и живине) и производа од меса, као и Сертификата за говеда за приплод;
- **Усаглашени фитосанитарни сертификат** имао је проблема у примени на заједничким тачкама прелаза на којима се одвија комерцијални саобраћај, пре свега на ЗТП Рудница/Јариње и Брњак/Табалије. Наиме, након доношења одлуке о увођењу мера „постепене примене реципроцитета“ Приштина је захтевала да робу биљног порекла која долази из централне Србије на Косово и Метохију прати европски међународни сертификат који Србија користи у размени робе са другим државама (чланицама УН), уместо сертификата који је усаглашен током Дијалога две стране 3. и 5. септембра 2013. године. Проблем је превазиђен договором две стране да се настави са применом сертификата који је усаглашен током Дијалога, с тим да се у адреси примаоца поред имена града дода и термин „Косово“. Међутим, до новог проблема је дошло 31. маја када је Приштина донела одлуку да практично забрани прометовање свих производа из централне Србије на КиМ која прате документа која не садрже термин „Република Косово“ или садрже било који други термин који „негира независност и суверенитет Републике Косово или је третира као неједнаку“. Проблем је решен укидањем ове одлуке од стране Приштине 6. јуна, након формирања нове Владе ПИС у Приштини. Услед увођења царинских такси од 100%

и мера „постепене примене реципроцитета“ и смањења промета производа преко ЗТП Кончуљ нестала је потреба за присуством фитосанитарне инспекције на овом прелазу понедељком и суботом у времену од 6:00 до 9:00 часова, које је београдска страна увела 2017. године поред присуства уторком и четвртком. Такође, још увек нису решени проблеми забране увоза садног материјала винове лозе из централне Србије и регистрације и дистрибуције средстава за заштиту биља која су произведена у централној Србији, а дистрибуирају се на простор КиМ;

- **Усаглашени фармацеутски сертификат** функционисао је без проблема на заједничким тачкама прелаза на којима се одвија комерцијални саобраћај;
- **Техничка група SEED**, у чијем раду посредује EULEX, и даље не функционише услед застоја у Дијалогу;
- **Радови на успостављању нових и реконструкцији постојећих прелаза**, који су у надлежности Београда, суспендовани су док Приштина не испуни одредбе предвиђене Првим споразумом.
- **Европска комисија је уврстила ЗТП Мердаре у тзв. „зелени коридор“**, који је формиран у оквиру Европске уније, са циљем бржег и ефикаснијег решавања основних потреба људи по питању обезбеђивања њиховог снабдевања примарном робом, односно храном и санитарским материјалом током трајања пандемије, а који је за партнере са Западног Балкана постао функционалан 14. априла. Као подршку активностима предузетим од стране Транспортне заједнице и *CEFTA* током трајања ванредног стања, Влада Републике Србије је усвојила велики број одлука у циљу олакшавања слободе кретања робе преко административне линије.

Претходни период карактерише наставак кршења од стране Приштине Споразума о царинама, Споразума о царинском печату, Споразума о Фонду за север, договора о усаглашеним фармацеутском, фитосанитарном, ветеринарским сертификатима, као и регионалних споразума *CEFTA* и Акционог плана о Регионалном економском простору, о чему је било речи у претходним поглављима.

8. Званичне посете и официри за везу

Приштина је током овог извештајног периода наставила да саботира пуну примену Договора о званичним посетама.

Без образложења, представници Приштине су у више наврата забранили посету директора Канцеларије за Косово и Метохију или су, пак, те посете условљавали различитим захтевима, што није у складу са Договором. Поред тога, Приштина је неретко, без икаквог образложења, задржавала српске званичнике на прелазу и по неколико сати, иако су њихове посете биле уредно најављене и одобрене. Ситуација је, пак, кулминирала крајем септембра 2019. године, непосредно пред одржавање избора у Покрајини, забраном тзв. Министарства спољних послова Приштине свим званичницима Београда да учествују у предизборним активностима на Косову и Метохији. Након што су 6. октобра 2019. године одржани ванредни избори у Покрајини, наведена забрана је престала да важи. Међутим, Приштина се и даље не придржава свих одредаба Споразума, па и даље отежава посете српских званичника безразложним задржавањем

на административним прелазима или их одбија без икаквог објашњења, иако су најављене у складу са одредбама Споразума.

Такође, забрана уласка на КиМ министрима унутрашњих послова и одбране Републике Србије, уведена у априлу 2016. године, и поред бројних протеста Београда код ЕУ посредника, још увек није стављена ван снаге.

Оно што је можда забринуло више од оваквог непримереног понашања приштинских институција јесте апсолутно одсуство реакције међународне заједнице на овакве поступке Приштине.

Услед свега тога, Марко Ђурић као директор Канцеларије за Косово и Метохију и главни српски преговарач у Дијалогу, током овог извештајног периода могао је да реализује само две посете Косову и Метохији. Овако малом броју посета свакако је допринела и неповољна епидемиолошка ситуација и проглашење ванредног стања у Републици Србији услед ширења заразе изазване вирусом Ковид-19.

С друге стране, надлежни органи Републике Србије су у току овог извештајног периода омогућили успешну реализацију три посете приштинских званичника централној Србији, дословно поштујући све одредбе наведеног Споразума.

Када је у питању Аранжман о официрима за везу, може се слободно рећи да је то један од ретких договора постигнутих у Дијалогу Београда и Приштине чије спровођење се до сада одвијало без већих проблема.

Његов велики практични значај приликом решавања проблема са којима се становништво Косова и Метохије сусреће свакодневно нарочито је дошао до изражаја током борбе против ширења заразе изазване вирусом COVID-19. У том смислу, треба поменути да је Официр за везу Београда Дејан Павићевић лично испоручио донацију Београда од 1.000 тестова за COVID-19 тзв. Националном институту за јавно здравље у Приштини.

Поред тога, током извештајног периода реализовано је и 12 посета ходочасника, ђака и студената Косову и Метохији које не потпадају под режим Споразума о званичним посетама, а које су спроведене уз координацију Официра за везу.

Д) Остале теме

1. Наплата царина

Република Србија испуњава све преузете обавезе и врши наплату свих дажбина у складу са Споразумом о царинама.

С друге стране, приштинска страна је током већег дела извештајног периода кроз напред поменуте и описане царинске таксе и „мере реципроцитета“ на српску робу наставила да упорно крши члан 1. овог споразума, који јасно наводи да ће сва роба, без обзира на врсту, количину и вредност моћи да уђе на Косово* преко ЗТП Рудница/Јариње и Брњак/Табалије.

Поменуте мере делимично су укинуте 21. марта 2020. године (само за сировине), а затим у потпуности 2. априла 2020. године, када је Приштина увела мере „постепене примене реципроцитета“ према централној Србији. Међутим, иако су царинске таксе од 100% укинуте новим мерама су ограничења само пооштрена и продужена што је резултирало наставком кршења члана 1. Споразума о царинама. Наиме, мерама које су уведене, а затим и пооштрене 31. маја забрањено је прометовање свих производа из централне Србије на КиМ која прате документа која не садрже термин „Република Косово“ или садрже било који други термин који „негира независност и суверенитет Републике Косово или је третира као неједнаку“.²⁸ Спорна одлука је укинута 6. јуна 2020. године, када је производима из централне Србије поново дозвољено да у складу са Споразумом прелазе преко ЗТП Јариње и Брњак.

Поред тога, током извештајног периода и даље је био присутан специфичан проблем који узрокује приштинска страна утврђујући царинску вредност робе на ЗТП Рудница/Јариње и Брњак/Табалије централно и само при дневној светлости. На последњем одржаном састанку Имплементационе групе у Бриселу 20. марта 2018. године, српска страна је тражила да се царинење робе на поменутих прелазима одвија до 20:00 часова (не само при дневној светлости), за робу која не захтева велики број наименовања, односно не захтева додатне фитосанитарне или ветеринарске прегледе, а у складу са Техничким протоколом о имплементацији Закључака о ИБМ, којим је дефинисано да царинска служба ради 24/7. Међутим, овакав начин царинења у условима увођења поменутих царинских такси од 100% и „реципрочних мера“ није представљао велики проблем имајући у виду да је практично целокупан промет српске робе на Косово и Метохију био онемогућен.

2. Развојни фонд за тзв. север Косова

Последњи састанак Фонда за развој севера АП КиМ (Фонд) одржан је 31. јула 2018. године на захтев српског члана,²⁹ након чега више није било састанака на којима би се разматрао напредак по питању прилива средстава. Разлог за то је пре свега целокупна ситуација проузрокована увођењем царинских такси од 100% на производе који долазе из централне Србије и БиХ и накнадно увођењем „мера реципроцитета“, које су такође утицале на смањење увоза. Осим тога, немогућност организовања састанака проузрокована је и променом власти ПИС, као и мерама које су предузимане у циљу борбе против пандемије *COVID-19*.

На последњем одржаном састанку Фонда било је говора о тренду линеарног смањења новчаних средстава у овај фонд, који се у складу са тачком 9. Закључака председавајућег Радне групе за царину из 2013. године прикупљају од царинских и акцизних прихода, као и прихода од ПДВ-а сакупљених на ЗТП Јариње и Брњак и

²⁸ У одлуци је наведено да се не прихвата ознака „ХК“, спомињање имена града уместо термина „Република Косово“, и коришћење термина „Република Србија“ истовремено са термином „Косово“ (може уколико се користи само термин „Србија“ без „Републике“ или уколико се користи термин „Република Косово“. Такође, Приштина не признаје као правно лице комерцијална предузећа која су основана у складу са законима Републике Србије, док за транспорт производа из централне Србије на КиМ захтева посебну дозволу за улазак издату од стране Официра за везу приштинске стране у Београду. Превозници који су у транзиту или возе робу за Албанију могу да уђу без проблема на простор КиМ.

²⁹ Након што је истекао четворогодишњи мандат представнику српске заједнице у Фонду 12. марта 2018. године за новог члана изабран је Љубомир Марић.

пребацују на рачун Фонда.³⁰ Пошто је поменути царинским мерама Приштине практично онемогућен увоз производа из централне Србије, наведени тренд смањења прихода Фонда је у међувремену настављен, што је довело до неизвесне будућности свих започетих и планираних пројеката за развој четири српске општине на северу КиМ.³¹

Међутим, како су царинске таксе укинуте 20. марта 2020. године, а „мере реципроцитета“ 6. јуна 2020. године, очекује се да ће коначно отпочети тренд увећања средстава у Фонду.³²

У наредном периоду се очекује и састанак који је инициран од стране српског члана Фонда, на ком би се размотрили реализација започетих и планираних пројеката за развој четири српске општине на северу КиМ.

3. Осигурање возила

У току извештајног периода, Меморандум о разумевању у области осигурања возила се релативно успешно примењивао.

Иако директна сарадња осигуравајућих друштава успешно функционише, ипак, треба нагласити да још увек нису обезбеђени услови за успостављање система електронске верификације полиса осигурања на административној линији. То заправо значи да се и даље врши само визуелна контрола полиса. Систем електронске верификације полиса је значајан из више разлога. Са једне стране, омогућио би већи степен сигурности приликом накнаде штета за возила, а са друге стране, смањио би могућност кријумчарења возила. С тим у вези, српска страна очекује, у току наредног периода, успостављање поменутог система верификације полиса осигурања.

4. Слободна трговина

Слободна трговина између Београда и Приштине се одвија у складу са Споразумом о слободној трговини у Централној Европи (*CEFTA*). Од изузетног значаја за ову област је и Споразум о царинском печату, као и Технички протокол о имплементацији *IBM*, у оквиру кога је постигнут Споразум о царинама.

Одлуком Приштине од 21. новембра 2018. године да подигне царинске таксе на 100% на увоз производа из централне Србије на простор Косова и Метохије у потпуности је обустављена трговинска размена са Београдом. Тиме је српским привредницима, као и страним компанијама које обављају производњу на простору централне Србије фактички онемогућено да пласирају своју робу на простор Косова и Метохије. Још теже последице је имала одлука Приштине од 2. априла 2020. године да царинске таксе од

³⁰ На последњем састанку је договорено да тзв. Министарство финансија ПИС у Приштини припреми детаљан извештај приливу средстава у Фонд, како би се могао утврдити узрок њиховог смањења.

³¹ Ради се о пројектима о којима је било говора у претходном извештају: изградња резервоара за пијаћу воду, реконструкција Карађорђевог улице и снабдевање електричном енергијом регионалне депоније Савина Стена у Општини Звечан; изградња пута Коваче-Превија, изградња спортско-рекреативне зоне и затвореног базена у Општини Зубин Поток; субвенције за узгој малине, реконструкција Основне школе, израда општинске планске и пројектне документације и изградња локалних путева у Општини Лепосавић; завршетак спортске хале и ватрогасног дома, као и изградње Културног центра у Општини Косовска Митровица.

³² На последњем састанку, одржаном 31. јула 2018. године, дата је информација да Фонд располаже средствима у висини од 4,3 милиона евра.

100% замени са мерама „постепене примене реципроцитета“, којима је у потпуности онемогућила улазак производа из централне Србије на простор Косова и Метохије. Поменуте мере укинута су 6. јуна 2020. године, а осим штете коју су проузроковале произвођачима из централне Србије, директно су угрозиле и снабдевање и егзистенцију српског народа на простору читаве Покрајине.

У циљу укидања царинских такси од 100%, а затим и тзв. реципрочних мера, Београд је током 2019. и 2020. године користио различите процедуре у складу са *CEFTA* механизмом, које нису имале успешан резултат.

Истовремено, Београд је током 2019. и 2020. године од *CEFTA*, ЕУ, САД и Немачке тражио укидање поменутих мера и поштовање *CEFTA* споразума, као и *IBM* и других споразума који се односе на усаглашавање фармацеутског, фитосанитарног и ветеринарских сертификата, али и *MAP REA* и Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ, којима се Приштина обавезала да ће промовисати слободну трговину и регионалну сарадњу.

Поред овог проблема, у области слободе трговине и даље је присутна негативна пракса обрачуна транспортних трошкова блоковске робе (блокови за зидање димензија 25x19x19 и 25x19x12, као и ферт-монт за међуспратне конструкције) применом виших основица од реалних за обрачун ПДВ, као и одлука да се за грађевинске блокове који долазе из централне Србије наплаћује додатна такса од 2 цента по блоку. Такође, још увек је на снази одлука Приштине од 19. октобра 2017. године којом је уведена нецаринска баријера у виду посебне дажбине на брашно пореклом из централне Србије у износу од 40 евра по тони. Међутим, у околностима када је практично целокупан промет српске робе на Косово и Метохију онемогућен због увођења царинских такси од 100% и тзв. реципрочних мера, наведена негативна пракса обрачуна је као проблем фактички изгубила на значају.

5. Мост и Парк мира у Косовској Митровици

Током извештајног периода, нажалост, ситуација по питању отварања главног моста на Ибру, као и пешачке зоне у Улици Краља Петра, остала је непромењена. Иако су сви грађевински радови завршени пре скоро две године, до отварања ових објеката још увек није дошло, јер је преостало да Европска Унија и Република Србија, као инвеститори, усагласе датум истовременог отварања ових објеката.

Ипак, да би до овог разговора уопште могло да дође неопходно је да се претходно, у складу са споразумима који регулишу питање моста и његовог окружења, изврши административно разграничење између Северне и Јужне Митровице у области Сувог Дола.

Иако је ово питање јасно дефинисано Споразумом о мосту 25. августа 2015. године, као и Договором од 2. августа 2016. године, до формално-правног разграничења још увек није дошло. Осим наведеним споразумима, ово питање је, такође, регулисано и чланом 3.3. приштинског тзв. Закона о административним границама општина, којим је прописано да ће граница између Северне и Јужне Митровице бити повучена преко територије катастарске зоне Суви До (алб. *Suhodoll*), а која се према том закону тренутно налази у саставу општине Јужна Митровица.

Основни разлог због чега још увек формално-правно није спроведено разграничење Северне и Јужне Митровице у области Сувог Дола јесте константно одбијање Приштине да примени сопствене прописе, али и да о овом питању уопште разговара у оквиру Дијалога. Овај став Приштина образлаже тврдњом да се ради о њеном „унутрашњем питању“.

Међутим, оно што је потпуно нелогично и нејасно јесте чињеница да је Приштина, практично извршила ово разграничење тако што је пред парламентарне изборе 2017. године Србе из српског дела тог села сврстала у бирачки списак општине Северна Митровица, а Албанце из албанског дела тог села у бирачки списак општине Јужна Митровица. То решење је остало на снази и у свим накнадним изборним циклусима у Покрајини, из чега је јасно да Приштина, одбијајући да изврши формално-правно разграничење у области катастарске зоне Суви До, у суштини директно онемогућава завршетак имплементације Споразума о мосту. Београд у том смислу непрестано указује да Европска Унија, као гарант постигнутих договора, има „законску“ и моралну обавезу да учини све што је у њеној моћи да се ово питање реши онако како је прописано споразумима.

Треба истаћи да ово нерешено питање често представља средство за манипулацију, провокацију и застрашивање српског становништва, чиме се у значајној мери оптерећује политичко-безбедносна ситуација на северу Косова и Метохије.

То је нарочито изражено у посебно безбедносно осетљивим областима Северне Митровице: Сувом Долу и главном мосту на Ибру. С тим у вези, и током овог извештајног периода настављена је устаљена пракса албанских власти за издавањем нелегалних грађевинских дозвола Албанцима и спровођењем нелегалних радова у области општине Северна Митровица, а нарочито у области главног моста и Сувог Дола.

Током извештајног периода, десила су се два већа инцидента повезана са извођењем нелегалних грађевинских радова у зони главног моста на Ибру од стране албанског фактора.

Први инцидент се односи на нелегално уређење речног корита реке Ибар, од главног моста до моста у селу Суви До. Реч је о области за коју је, у административном смислу, надлежна искључиво општина Северна Митровица. Будући да извођач радова грађевинска фирма „Лиригзони“, коју су ангажовали приштинско тзв. Министарство за заштиту животне средине и просторног планирања („МПП“) и општина Јужна Митровица, није имао неопходне грађевинске дозволе надлежне општине Северна Митровица, као и да се потпуно оглушио о захтеве надлежне инспекције за хитну обуставу радова, српска страна се и поводом овог случаја обратила представницима мисије ЕУ.

Тек након интервенције *EULEX*, радови на уређењу речног корита и обале реке Ибар у Косовској Митровици су прекинути 2. новембра 2019. године. Након обуставе радова, у Северној Митровици, у новембру је одржан састанак на коме су учествовали инспекторат приштинског тзв. Министарства за заштиту животне средине и просторног планирања („МПП“), приштинска тзв. министарка администрације локалне самоуправе, градоначелник и директорка службе грађевинске инспекције општине Северна Митровица, као и представници ЕУ. На састанку је констатовано да су поменути грађевински радови у општем интересу грађана, као и да извођач радова нема неопходне

грађевинске дозволе надлежне општине. Том приликом је дефинисано да надлежни органи општине Јужна Митровица доставе главни пројекат и сву неопходну документацију општини Северна Митровица, како би, након тога, могле да буду покренуте одговарајуће процедуре у вези издавања неопходних дозвола. Ипак, иако је овакав договор постигнут, албанска страна до данас није доставила неопходну документацију.

Други инцидент у области главног моста десио се током марта када је већа група Албанаца из Јужне Митровице, предвођена њиховим градоначелником Агимом Бахтиријем, напала раднике који су били ангажовани на уклањању насипа преко Ибра. У питању је насип који је, током претходног периода, готово у потпуности изграђен без неопходних грађевинских дозвола. Овом приликом, Албанци су напали не само раднике који су уклањали нелегални насип, него и присутне грађане, као и представнике регионалног Директората КП-Север, који су обезбеђивали читав догађај. Срећом, овом приликом је избегнут инцидент већих размера, а читав проблем је решен тако што је поменути насип наредних дана срушен услед повећања нивоа реке Ибар.

Српска страна је и током овог извештајног периода јасно указала ЕУ посредницима да Албанци својим понашањем не само да крше одредбе Споразума о мосту, него и директно доприносе нарушавању безбедности, како у зони нелегалних радова, тако и на ширем простору севера Косова и Метохије.

Имајући у виду да је Споразум о мосту постигнут са циљем да се стабилизује безбедносна ситуација у посебно осетљивим безбедносним зонама главног моста на Ибру, као и области Сувог Дола, српска страна ће и у наредном периоду наставити да инсистира код ЕУ посредника на неопходности пуног поштовања свих одредаба постигнутог Споразума.

6. Цивилна заштита

Ни током овог извештајног периода није извршена доследна имплементација Споразума о интеграцији цивилне заштите (ЦЗ), услед одбијања Приштине да испуни све преузете обавезе.

Наиме, и поред вишегодишњег инсистирања српске стране код ЕУ посредника да Приштина отклони постојеће проблеме, исплати заостале зараде свим интегрисаним припадницима бивше ЦЗ и обезбеди им просторије за рад, још увек 164 (33,95%) лица није примило једну или више зарада од почетка интеграције 2015. године, а свакако су у најтежем положају 4 лица која нису примила ниједну зарату. Такође, око 300 лица (скоро 65%) нема обезбеђене просторије за рад на северу Косова и Метохије, у складу са чланом 2. Споразума. Стога је Приштина у претходном периоду управо недостатак просторија за рад користила као разлог да интегрисана лица бивше ЦЗ распореди јужно од Ибра, а оне који нису били спремни да на то пристану уцењивала прекидом уговора, што је на крају резултирало прекидом ангажмана за шест лица. Пракса застрашивања ових лица посебно је интензивирана у другој половини 2019. године, а наставила се током прве половине 2020. године.

Наиме, скорашњим поступком Министарства за администрацију локалне самоуправе ПИС у Приштини, доведен је у питање радни однос 10 интегрисаних припадника ЦЗ, када је захтевано њихово ангажовање у Приштини, под претњом отказа.

О овом проблему Београд је у више наврата обавештавао ЕУ посреднике, а решење је постигнуто ступањем нове Владе ПИС у Приштини на дужност и одлуком министра Ракића да се поштује Споразум о ЦЗ.

Иако интервенције српске стране код ЕУ посредника у претходном периоду нису довеле до решавања проблема у овој области, српска страна очекује да ће ЕУ посредници у наредном периоду својим ауторитетом ипак обезбедити доследну примену Споразума од стране Приштине.

7. Споразуми и дијалог привредних комора

Сарадња две коморе заснована је на Меморандуму о разумевању ПКС и ПКК од 24. јула 2013. године, као и анексима о арбитражи у случају спорова и изградњи институционалних капацитета.

Иако је током извештајног периода постојала потреба за редовним састанцима између Привредне коморе Србије и Привредне коморе Косова*, на којима би били разматрани модалитети унапређења привредне сарадње, до тога није дошло пре свега због царинских такси од 100% које су уведене на производе који долазе из централне Србије на Косово и Метохију 21. новембра 2018. године, а затим након њиховог укидања у априлу 2020. године због увођења мера тзв. постепене примене реципроцитета, које су укинуте тек 6. јуна 2020. године.

Стога је сарадња две коморе током извештајног периода постојала искључиво у оквиру процеса Западни Балкан 6 (у даљем тексту ЗБ6), кроз заједничке активности Коморског инвестиционог форума Западног Балкана. У том смислу, Форум је радио на стварању Регионалне економске зоне западнобалканске шесторке, која је предвиђена вишегодишњим акционим планом усвојеним на Самиту у Трсту у јулу 2017. године. У склопу тих активности, у децембру 2019. године Форум је потписао уговор са немачком развојном банком *KfW* о финансирању пројеката из области средњег стручног образовања, што ће допринети смањењу незапослености у региону Западног Балкана, посебно младих људи.

Активности Форума су настављене крајем марта 2020. године, у циљу изналагања решења за превазилажење последица пандемије COVID-19. У вези са тим, Форум је покренуо иницијативу за укључивање региона Западног Балкана у ЕУ пројекат формирања „зелених коридора“, који треба да омогући лакши проток људи и примарних производа (хране, лекова и медицинске опреме) током пандемије. У том смислу, Европској комисији је упућен захтев да западно-балкански партнери буду изузети од рестрикција извоза медицинске опреме из Европске уније, односно да буду укључени у систем приоритетних „зелених трака“ како би се превазишао проблем смањења слободног протока људи и производа у кризним временима у којима се регион нашао услед пандемије. На основу предложене иницијативе, у склопу активности Транспортне заједнице Западног Балкана, Европска комисија је 14. априла уврстила ЗТП Мердаре у систем „зелених коридора“.

Закључак

Узимајући у обзир све наведено у овом извештају, затим чињеницу да су се укидањем приштинских трговинских баријера на српску робу 6. јуна стекли услови за

наставак Дијалога, као и јасну решеност Специјалног представника ЕУ и саме Уније да се разговори Београда и Приштине што пре обнове, српска страна сматра да је прави тренутак да се постави суштинско питање стављања Дијалога на праве основе. Без минимизовања досадашњих резултата Дијалога, који је заиста у одређеној мери учврстио мир и унапредио културу комуникације између Београда и Приштине, чињеница је да он није створио суштински „продор“ у природи односа две стране.

Као „критични догађај“ који би требало да донесе тај квалитативни скок у прошлости је био креиран управо Први споразум, и то са стратешким циљем да две стране направе суштинске помаке у смислу уважавања међусобних интереса и изградње поверења. Подсећања ради, тај споразум је као темељ политичког Дијалога пошао од чињенице коју и даље уважавају готово све релевантне међународне међувладине, владине и невладине организације – а то је да је положај Срба на КиМ само номинално уређен по највишим правним стандардима. Њихов положај је, као што и овај извештај сведочи, у пракси у сведен на ранг грађана трећег реда, којима су ускраћена чак и основна права која су им гарантована тзв. приштинским уставом и законима.

У том смислу, непобитна је чињеница да је План имплементације Првог споразума прописао обавезу Приштине да измени свој тзв. уставни и законски оквир како би у њега могла се инкорпорира ЗСО као кључни механизам додатне заштите колективних права Срба. Међутим, чињеница је и да је од тада прошло готово 2.700 дана, а Приштина не само да није спровела обавезу формирања ЗСО, већ је у међувремену јавно у више наврата чак наводила да она никада неће ни бити основана у складу са договорима из Дијалога. Тиме је заправо можда и најбоље потврдила оцену појединих кругова да је принцип успостављања ЗСО у Првом споразуму само делимично уважио сву тежину фактичког положаја Срба на КиМ - мимо чијих представника је, примера ради, усвојен закон о формирању тзв. ОС Косова, без њихове уставом захтеване подршке.

Са друге стране, као што се из досадашњег тока Дијалога јасно уочава, Београд је у кратком року испунио све своје обавезе из тог, али и свих других постигнутих споразума. При томе, од читавог тог процеса до сада није добио оно што му је споразумима гарантовано, због чега српска страна сматра да има морало и свако друго право да постави питање целисходности наставка досадашњег приступа преговорима. Тај приступ је по правилу уважавао готово сваки изговор Приштине за неспровођење договореног, било да је он био политичке, „правне“ или неке друге природе, а логика тог попуштања била је да се на тај начин процес „ипак креће напред“. Међутим, његови стварни домети и резултати су више него скромни у односу на уложено време и енергију, што је постало немогуће за негирање од 2018. године, када је Приштина својим деловањем проузроковала и формални прекид преговора.

Како се такав нежељени сценарио не би поновио, како би Дијалог престао да троши енергију и драгоцене ресурсе свих страна и како би коначно добио шансу да створи услове за пуну нормализацију између Београда и Приштине, српска страна сматра да је у наставку немогуће примењивати досадашњи бирократски приступ по моделу „успех по сваку цену где год да је он могућ“. Уместо тога, Београд верује да је нужно поставити логичне оквире процеса и најпре се циљано се усредсредити на угаоне камене који су већ договорени и предвиђени досадашњим споразумима.

У том смислу, српска страна је охрабрена најављеним концептом обнове Дијалога за који се залаже ЕУ, а који се заснива на приоритетном спровођењу свих до сада

постигнутих споразума у првој фази обнове Дијалога. Тај приступ је савршено рационалан и логичан, јер се поставља питање како се о било чему другом може говорити и споразумно договарати решења, ако сва досадашња нису примењена и то готово сасвим и искључиво на штету српске стране. То јест, не постоји реално могућа гаранција да ће нешто ново бити поштовано ако та гаранција замењује обиље претходних, истих таквих, гаранција, које су до данас остале мртво слово на папиру.

У том смислу, очито је да је за српску страну у првој фази обновљеног Дијалога апсолутно приоритетно и нужно хитно разматрање брзог испуњења свих договора и формирања ЗСО онако како је тим споразумима предвиђено. Београд са своје стране реализовао све обавезе предвиђене Планом имплементације Првог Споразума и пружио пуну подршку успостављању и раду Управљачког тима за израду Нацрта Статута ЗСО. Зато обновљени Дијалог логично треба најпре да буде усмерен на то да Приштина испуни своју обавезу из тачке 1 Плана имплементације, која јој налаже да изврши прилагођавање свог уставног и законског оквира како би Први споразум могао да буде инкорпориран у њен правни систем.

Испуњење ове обавезе Приштине нужно је и како би доследно био имплементиран Споразум о полицији, односно како би коначно био именован командант РДС, који се од 2013. године налази у в. д. статусу. Подсећања ради, разлог је што је Првим споразумом прописано да тог команданта „именује Министарство унутрашњих послова са списка који достављају четири градоначелника у име Заједнице/Асоцијације“.

На овом месту би требало истаћи и да је за успех настављеног Дијалога потребно елиминисати досадашњу праксу по којој би Приштина за испуњење својих обавеза, примера ради из поменутог Плана имплементације, сасвим без оградe захтевала „уступке“ – тј. да за испуњење нечега на шта се обавезала „добије“ награду посредничке стране у виду сагласности да не испуни нешто друго, на шта се такође обавезала. Ова апсурдна пракса мора бити напуштена да би Дијалог имао макар минималне шансе за успех. Српска страна верује да је „тајни рецепт“ за тај успех примена најједноставнијег принципа – све што је договорено мора бити испуњено на начин како је договорено, и то се односи једнако на све споразуме. Тек након тога има и може бити смисла за одрживо договарање неких других аранжмана и решења у другим областима.

У том контексту, још једном ћемо апеловати да Приштина што пре испуни све своје обавезе по питању правосуђа, где и даље крши одредбе Споразума по питањима: процедура признања и извршења одлука српских судова, надлежности Одељења тзв. Апелационог суда у Митровици, расподеле предмета тзв. тужиоцима, попуњавања упражњених места и реизбора на местима за судије, тужиоце и административно особље, као и равноправног коришћења српског језика као службеног језика у раду и регулативи.

Исто тако, Београд ће захтевати да Приштина испоштује све на шта се обавезала тзв. техничким споразумима, на чијем је постизању под изговором бриге за свакодневни живот грађана горљиво инсистирала. У том смислу, Београд посебно указује да се протоком времена драстично гомилају проблеми услед непримењивања Споразума о катастру, који је Приштина једнострано „применила“ супротно његовим одредбама. Она је то учинила кроз доношење закона чији је циљ легализација имовине која је отета од грађана Србије, што су индиректно потврдили амерички и европски амбасадори који су 2019. године напустили управљачка тела агенције која је овим законом оформљена.

Доста посла остало је и примени тзв. осталих споразума, а највећи проблеми у том смислу и даље су присутни у областима цивилне заштите и главног моста на Ибру у Косовској Митровици. У оба случаја одговорност за њихово (не)примењивање искључиво је на Приштини, која још није обезбедила просторије за радно ангажовање бивших припадника цивилне заштите на северу КиМ, која им прети и отказима уколико не прихвате радна места јужно од Ибра и која једном делу њих још увек није исплатила све, или чак ниједну плату, што је све супротно постигнутом Споразуму.

Београд указује и да је неопходно окончати приштинско опструисање отварања главног моста на Ибру и пешачке улице у Северној Митровици. Подсећања ради, ЕУ и српска страна према Споразуму о мосту не могу да усагласе датум истовременог отварања тих објеката док Приштина не изврши административно разграничење општина Јужна Митровица и Северна Митровица у области Сувог Дола. Осим Споразумом, Приштину на ово обавезује и члан 3.3 њеног тзв. Закона о административним границама општина, који јој налаже да катастарску зону Суви До, која је тренутно у саставу Јужне Митровице, подели између те општине и Општине Северна Митровица.

На крају, а као што се из приложеног може закључити, озбиљност проблема у вези примене до сада договореног очито потврђује потребу да се у наставку Дијалога најпре реше сва спорна питања из досадашњег тока Дијалога. Тек након тога се објективно може очекивати стварање повољних околности за разматрање других аспеката свеобухватне нормализације односа, која би свим грађанима донела истинске користи и шансе за бољи и просперитетнији живот.

Београд верује да наставак Дијалога на описаним основама има све претпоставке да надиђе досадашње резултате и да отвори нове хоризонте за успостављање сарадње Београда и Приштине, али и читавог региона. Српска страна је томе истински и максимално посвећена, што је већ демонстрирала својим иницијативама за економским и другим облицима повезивања региона и јачања сарадње. Она ће наставити да то чини и убудуће, уз наду да ће ЕУ храбро преузети вођство у наставку преговарачког процеса, надаље онемогућити разорне потезе усмерене против Дијалога, попут антицивизацијских царинских такси на српску робу, и најпосле обезбедити атмосферу међусобног поверења кроз доследно поштовање преузетих обавеза. Само на тај начин ће Дијалог имати реалну шансу да испуни своју мисију – нормализације односа Београда и Приштине, историјског помирења српског и албанског народа и приближавања целог региона великој европској породици демократија. У том циљу, ЕУ и Приштина, као и сваки други добронамерни субјекти, и убудуће ће увек моћи да се ослоне на Београд и српску страну.

15. јун 2020. године

ДИРЕКТОР

Драган Владисављевић

ДИРЕКТОР

Марко Ђурић